

پروژه های انجام شده

پروژه اول: دستورالعمل حفاظت، بهره برداری و آزادسازی بسترهای حیم رو دخانه ها

حفاظت حفاظت و بهره برداری
و تغیر مدنی رو دخانه ها

بسمه تعالی

فهرست مندرجات

عنوان	صفحه
مقدمه	۴
۱- ادرافت	۴
۲- دانشگاه بارود	۴
۳- معرفت	۵
۴- مدّت اختبارندو و دره بازگشایی	۵
۵- تعریف و اثربا	۵
۶- فرآیند نجام کار جست رسیدن بهد	۸
۷- عابم ضوابط حقوقی حاکم بر مفاد این دستورالعمل	۹
۸- عضوگان مدیریت بر اراضی بسته و حريم رو و خانه پاچکویی با استعلامات	۱۳
۹- عاولویت بندی رو و خانه هی حراستان در نجام مطالعات سراسری	۱۳
۱۰- عناخت دارای ایست در تضمین حد برتر رو و خانه ها و اندار طبیعی	۱۴
۱۱- عناخت دارای ایست در نجام مطالعات تضمین حد برتر رو و خانه ها به صورت موردی	۱۶
۱۲- عناخت دارای ایست در تضمین حد برتر رو و خانه ها	۱۶
۱۳- عناخت دارای ایست در تضمین حد برتر رو و خانه ها	۱۷
۱۴- عروش اعلام عمومی	۱۸
۱۵- عضوگردیکی با اعزام اضلاع مردمی توسط گروپ یون ماده سه	۱۹
۱۶- عناخت دارای ایست در نشانه داری (پرکاره ای)	۱۹
۱۷- عضوگو شناسی تصرفات مزاحم و اراضی مسجد برای اتحاد قرارداد اجاره بستر	۲۱

فهرست مendir جات

عنوان	
صفحه	
۱۰-۲-ع میدانی تضمین کریمی در تعمین تکمیل اسرفقات واقع در حد بسته دخانه	۳۲
۱۱-۲-ع محوزه نای ببره برداری از اراضی بسته دخانه (ماده ۷۸، ۷۹ و ۱۰ آین نامه)	۳۳
۱۱-۱-ع تعمین ریک سیلاب نوع کاربری	۳۴
۱۱-۲-ع کنسل شد اثرات لودگی کاربری از جنبه تأثیرات کنی وزیرت محیط به ملکور تعمین فاصله اتفاقی	۳۵
۱۱-۳-ع توجیه اطباق نوع کاربری دمددوه شهری با طرح های تفصیلی در روستا طرح های بدوی روتا	۳۶
۱۱-۴-ع رعایت ضوابط استقرار صنایع	۳۶
۱۱-۵-۲-ع اجمع موضوعات فنی قابل بررسی تملی از صدور مجوز ببره برداری از اراضی بسته باری آبی	۳۷
۱۱-۵-۱-ع ضوابط حاکم بر صدور مجوز دستخواه از بسته غیرفعال رو دخانه (ماده ۷)	۳۷
۱۱-۵-۲-ع ضوابط حاکم بر صدور مجوز دستخواه از بسته مردود و مازاد رو دخانه	۳۸
۱۱-۵-۳-ع دستخواه از بسته میلان (ماده ۱۱)	۳۹
۱۱-۶-۲-ع تعمین هست زمان اتحاد قرارداد	۴۰
۱۱-۶-۱-ع تعمین دوره زمانی سوآوری	۴۰
۱۱-۷-۲-ع بررسی وضعیت ابراف تو صدای منظر ای جست استخاده از اراضی بازدرو دخانه	۴۰
۱۱-۷-۲-ع فرمت قرارداد اجباره بسته رو اگوه اتحاد آن	۴۱
۱۲-۲-ع اجمع نکات فنی جست صدور مجوز عبور خطوط انتقال نفت و گاز و ... (ماده ۱۲ آین نامه)	۴۲
۱۲-۲-۱۳-ع اجمع نکات فنی جست صدور مجوز ای این نامه ملکور اجرای طرح های عمرانی	۴۳
۱۳-۲-۱۳-۱-ع سازه های تا طی	۴۳

فهرست مendir جات

عنوان	
صفحه	
۲-۱۳-۲-عسازه‌های موادی و حایی‌ای (انواع دیواره‌های سلیند، آبکری و تاسیت جانی)	۲۵
۱-۱۳-۲-عوایاره‌های سلیند	۲۵
۲-۱۲-۲-۲-عآبکری و تاسیت جانی	۲۵
۲-۱۴-ع انواع موافقت با محور زاده حريم کمی و لینی رو دخانه	۲۷
۳-ع حافظت پیش از اراضی	۲۸
۱-۳-ع نحوه غلبرودگرد و های کشت و بازرسی	۲۸
۲-۲-ع تامین اعبدلات موردنیاز کروه های کشت و بازرسی	۲۸
۴-ع آزادسازی و برخورد با مصروفین	۲۹
۵-ع آموش و اطلاع رسانی	۴۱
۷-ارزشیابی گلکرد شرکت ها	۴۱
۸-استاد مرتب	۴۲
۹-اعضای کیستون و متراحل	۴۲
۱۰-پیوست ها	۴۳
۱۰-۱-پیوست بیک- فرمت اعلام عمومی	۴۳
۱۰-۲-پیوست دو- مارک و اطلاعات موردنیاز جستجوی تصمیم کری و خصوص استراکت کاربری بار اراضی، برخورد دخانه با قابل قرارداد اجراه بستر	۴۴
۱۰-۳-پیوست سه- اخطاری	۴۶

مقدمه

ضرورت حفاظت از اراضی بستر و حریم رودخانه ها به عنوان شریان های حیاتی کشور در انتقال آب و همچنین به عنوان انفال و سرمایه های ملی موجب گردیده تا قانونگذار این مهم را به عنوان یکی از وظایف اصلی وزارت نیرو برشمارد. به نحویکه ابتدا در ماده دو قانون توزیع عادلانه آب اراضی بستر کلیه مجاری آبی را به عنوان سرمایه های ملی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران قرارداده است سپس نحوه تعیین حد بستر و حفاظت از این منابع و سرمایه های ملی را در قالب تبصره های یک الی چهار قانون مذکور صریحآ مشخص نموده است.

علیرغم عدم امکان تفکیک صریح مواد حقوقی و فنی در زمینه مسائل مهندسی رودخانه ها و سواحل در قالب این دستورالعمل سعی گردیده این ضوابط تا حد ممکن به تفکیک ارائه گردد.

۱- اهداف

این دستورالعمل به منظور اتخاذ رویه‌ی واحد در شرکت‌های آب منطقه‌ای در اجرای دقیق ضوابط و قوانین ماده‌ی ۲ قانون توزیع عادلانه‌ی آب و به خصوص تبصره‌های ۳ و ۴ آن در زمینه حفاظت از اراضی بستر و حریم رودخانه ها اعم از جلوگیری از تجاوز به بستر رودخانه‌ها، نحوه‌ی آزادسازی اعیانی‌های احداث شده در بستر و نیز تصمیم‌گیری در باره‌ی اعیانی‌های مزاحم ابلاغ می‌گردد تا با همسان سازی اقدامات شرکت‌های آب‌منطقه‌ای در سطح کشور شاهد تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها در مدیریت اراضی بستر و حریم رودخانه ها باشیم.

۲- دامنه کاربرد

مفad این دستورالعمل بستر و حریم کلیه رودخانه‌ها و انهر طبیعی به استثنای رودخانه‌های مرزی را شامل می‌گردد. لازم به ذکر است صدور هرگونه مجوز استقرار کاربری مطابق این دستورالعمل شامل بستر رودخانه‌های بالادست سدهای تامین کننده آب شرب تا شعاع تاثیر حریم کیفی و رودخانه‌های واقع در مناطق حفاظت شده نمی‌باشد ولیکن در سایر بازه‌های طولی رودخانه قابل استفاده خواهد بود. ضمناً این دستورالعمل در مقام تبیین ضوابط مورد عمل در آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهر طبیعی، مسیل‌ها، کانال‌ها مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۶ هیات وزیران و اصلاحیه های بعدی آن تهیه شده است.

۳- مسئولیت ها

مسئولیت اجرای این دستورالعمل بر عهده مدیران عامل شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان و نظارت بر حسن اجرای آن بر عهده شرکت مدیریت منابع آب ایران می‌باشد.

۴- مدت اعتبار سند و دوره بازگیری

از زمان ابلاغ، این سند تا زمان ابلاغ اصلاحیه‌های آتی لازم الاجرا خواهد بود.

۵- تعاریف واژه‌ها

اصطلاحات مندرج در این دستورالعمل از نظر اجرای مقررات آن در معانی ذیل بکار می‌رود:

● تعاریف حقوقی:

الف- قانون آب سال ۴۷: قانون آب و نحوه ملی شدن آن مصوب ۱۳۴۷/۴/۲۷

ب- قانون توزیع عادلانه آب: قانون توزیع عادلانه‌ی آب مصوب ۱۳۶۱/۱۲/۱۶ و اصلاحات بعدی

ج- شرکت: شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان

د- شرکت مادر تخصصی: شرکت مادر تخصصی مدیریت منابع آب ایران

ه- آئین نامه بسترو حریم: آئین‌نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها، انهر، مسیل‌ها، مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی و

شبکه‌های آبیاری و زهکشی مصوب ۱۳۷۹/۸/۱۱ هیئت وزیران و اصلاحات بعدی

و- تعاریف حقوقی: هرگونه عبارات مندرج در این دستورالعمل از جهت انطباق حقوقی تابع تعاریف مذکور در قانون

توزیع عادلانه آب و آئین نامه بسترو حریم می‌باشد.

● تعاریف فنی:

الف-رودخانه*: مجرایی است طبیعی که آب به طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد.

ب-سیل: مجرایی است طبیعی که سیل حاصل از باران، برف و رگبارها موقتاً در آن جریان پیدا می‌کند(مطابق آیین

نامه مربوط به تعیین بستر و حریم رودخانه ها در سال ۱۳۵۳) می‌توان گفت مسیل نوعی رودخانه است که آب در آن به صورت دائمی جریان ندارد لذا در این دسته العمل هرجا به رودخانه اشاره شده مسیل را نیز در بر می‌گیرد.

ج-نهر طبیعی*: مجرایی است که آب به طور دائم یا فصلی در آن جریان داشته باشد و دارای حوضه آبریز مشخصی نباشد.

د-بستر*: آن قسمت از رودخانه ، نهر یا مسیل است که در هر محل با توجه به آمار هیدرولوژیک و داغاب و حداقل طغیان با دوره برگشت ۲۵ ساله به وسیله وزارت نیرو یا شرکت های آب منطقه ای تعیین می شود. (بنده ماده یک آیین نامه مربوط به بستر و حریم مجاری آبی مصوب سال ۱۳۷۹)

ه-حریم*: آن قسمت از اراضی اطراف رودخانه، مسیل، نهر طبیعی یا سنتی، مرداب و برکه های طبیعی است که بلافصله پس از بستر قرار دارد و به عنوان حق ارتفاق برای کمال انتفاع و حفاظت کمی و کیفی آنها لازم است و طبق مقررات آیین نامه مربوط به بستر و حریم مجاری آبی مصوب سال ۱۳۷۹ توسط وزارت نیرو یا شرکت های آب منطقه ای تعیین می گردد.

لازم به ذکر است براساس تبصره ذیل ماده دو آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها و مجاری آبی و اصلاحیه سال ۱۳۸۲، کلیه مراجع تعیین کننده کاربری و صادر کننده پروانه استقرار فعالیت مکلفند قبل از تعیین کاربری و یا صدور هرگونه مجوزی در حریم موضوع بنده ماده ۱ آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه ها و مجاری آبی نسبت به کسب نظریه شرکت آب منطقه ای در رابطه با کمال انتفاع و عدم ضرر برای موضوع مورد نظر اقدام نمایند.

* این تعاریف میان آیین نامه بستر و حریم اتخاذ شده بحسب تعریف مندرج داین دستورالعمل محدود کرده است.

حق انتفاع: به موجب ماده ۴۰ قانون مدنی حقی است که به موجب آن شخص می‌تواند از مالی که عین آن ملک دیگری است یا مالک خاصی ندارد استفاده کند.

حق ارتفاق: به موجب ماده ۹۳ قانون مدنی حقی است برای شخص در ملک دیگری و-حریم کنی*

: برای حفاظت کیفی رودخانه‌ها، انهار طبیعی و برکه‌ها و تا ۱۵۰ (ترازافقی) از متهی‌الیه بستر خواهد بود که بسته به مورد و نوع مصرف و وضع رودخانه، نهر طبیعی و برکه بوسیله وزارت نیرو یا شرکت‌های آب منطقه‌ای مطابق دستورالعمل شماره ۱۰۰/۳۱/۱۰۱۲۹ مورخ ۸۴/۱۴/۱۰ تعیین می‌گردد.

ز-بسترفعال: آن قسمت از بستر است که عموماً با دبی غالب غرقاب می‌گردد که این دبی دوره بازگشته بین ۲ تا ۵ سال دارد.

ح-بستر غیرفعال: آن قسمت از بستر رودخانه که استفاده از آن منوط به تامین شرایط فنی مزاحمتی برای بهره‌برداری از آب ایجاد نمی‌نماید. این قسمت حد فاصل بستر فعل احتداب طبیعی با دوره بازگشت ۲۵ ساله می‌باشد.

ط-بستر مرده*: چنانچه بستر رودخانه، نهر طبیعی و مسیل به صورت طبیعی تغییر نماید باقیمانده بستر، بستر مرده نامیده می‌شود و کماکان در اختیار دولت است. (البته با این فرض که احتمال وقوع جریان سیلاب در بستر مرده وجود ندارد این اراضی حریم ندارند).

ی-بستر زاره: آن قسمت از اراضی بستر رودخانه که با احداث دیواره ساماندهی آزاد می‌گردد.

ک-میل متروک*: مجرای طبیعی است که تحت تأثیر عوامل طبیعی یا غیر طبیعی، امکان حدوث سیلاب در آن وجود نداشته باشد. (به طور کلی هرگاه جریان رودخانه به صورت طبیعی به مجرای جدیدی منتقل گردد و یا در شرایطی در اثر اقدامات و عوامل انسانی از جمله احداث سدهای انحرافی، تغییر کاربری اراضی منطقه از جمله توسعه شهری و... احتمال وقوع سیلاب در مجرای طبیعی جریان وجود نداشته باشد بنا به تشخیص کارشناسان شرکت‌های آب منطقه‌ای مسیل متروکه اعلام می‌گردد. لازم به ذکر است مسیل‌های متروکه حریم ندارند).

* این تعاریف می‌تواند این نامه برخیم اخراج شده و جستجوی تحقیق تعاریف مندرج دین و متولی محدود کرد شده است

ل-ضابط ماده ۳۰*: کارکنان وزارت نیرو که به موجب ماده ۳۰ قانون توزیع عادلانه آب با حکم وزیر نیرو جهت ارائه

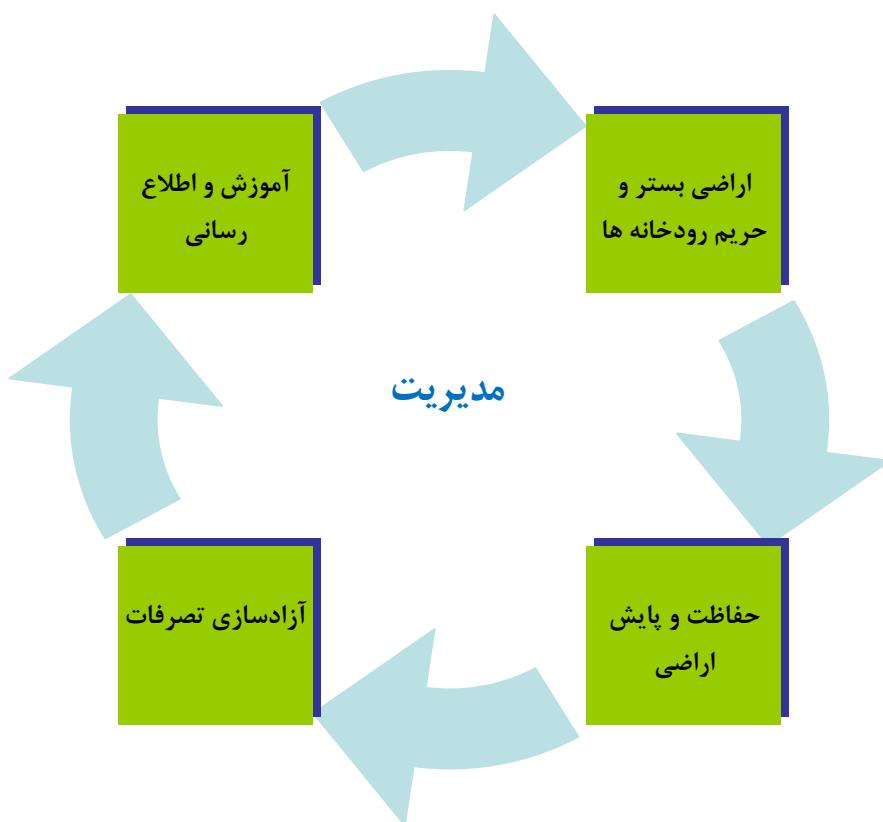
گزارش به دادسراهای معرفی می‌گردند و گزارش آن‌ها در حکم ضابط دادگستری خواهد بود.

م-دیواره سالمبی: طرح‌های سازه‌ای مهندسی رودخانه که در جهت کاهش خطرات ناشی از هرگونه تغییر مسیر

جريان و جلوگیری از هرگونه خسارات جانی و مالی به هنگام وقوع سیلاب احداث می‌گردد.

ع-فرآیند انجام کار بهت رسیدن به هدف

برای تحقق هدف ترسیمی، چهار راهبرد مدیریت بر اراضی بستر و حریم رودخانه‌ها و پاسخگویی به استعلامات، مدیریت بر نحوه حفاظت و پایش اراضی، مدیریت بر چگونگی آزادسازی بستر و حریم رودخانه‌ها و برخورد با متصرفین و آموزش و اطلاع رسانی در قالب این دستورالعمل تشریح گردیده است.

* این تعاریف می‌دانند که نامه بسته حریم احترام شده و جستجوی تغییر تعلیمات مندرج در این دستورالعمل محدود نگردد است.

۱-۶- اهم ضوابط حقوقی حاکم بر مفاد این دستورالعمل

۱-۱-۶ با توجه به ماده ۲ قانون آب سال ۴۷ و ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب ، بستر انهار طبیعی، رودخانه‌ها و ... متعلق به حکومت اسلامی و دولت (به نمایندگی وزارت نیرو) است. فلذًا سابقه ثبتی و اسناد مالکیت صادره قبل از وضع قانون آب سال ۴۷ مستنداً به حق مکتبه مالکین رسمی و ماده ۲۲ قانون ثبت معتبر می‌باشد. بدیهی است هرگونه پذیرش درخواست ثبت یا صدور سند مالکیت برای اراضی واقع در بستر پس از وضع قانون آب سال ۴۷، چه از طریق ثبت عمومی یا اعمال قانون ۱۴۷ و ۱۴۸ اصلاحی ثبت و یا قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمندانهای فاقد سند رسمی مصوب ۱۳۹۰/۹/۲۰، موجه و قانونی نخواهد بود.

تبصره ۱: بستر انهار سنتی، تابع نظام مالکیت حاکم بر آنها بوده و از شمول دایره این دستورالعمل خارج می‌باشد.

تبصره ۲: هرگونه ادعای مالکیت غیر رسمی، شامل اسناد عادی، اسناد صلح و اسناد محلی و غیره بر بستر منابع آبی مذکور در این دستورالعمل، مسموع نیست.

تبصره ۳: ملاک اسناد مالکیت رسمی مورد قبول قبل از تصویب قانون آب سال ۴۷، سوابق، اسناد و مدارک ثبتی موجود در ادارات ثبت اسناد و املاک محل و اسناد مادر مربوطه می‌باشد.

۱-۲-۶ در صورتی که شرکتهای آب منطقه‌ای اعیانی‌های موجود تا قبل از تصویب قانون آب سال ۴۷، را در بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار مسیله‌ها، مردابها، و ... مزاحم تشخیص ندهند؛ در چنین صورتی امکان بقای سازه مقدور می‌باشد، اما برای بهره‌مندی مالک از سازه خود، صدور مجوز توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای منوط به ایداع تعهد رسمی مالک، مبنی بر قبول هرگونه مسئولیت ناشی از سیلاب یا طغیان منابع آبی و بروز خسارت به وی خواهد بود. در این حالت شرکتهای آب منطقه‌ای مراتب را به مالک یا متصرف اعلام خواهند کرد.

۳-۶ در صورتی که شرکتهای آب منطقه‌ای اعیانی‌های موجود تا قبل از تصویب قانون آب سال ۴۷، را در بستر و حریم رودخانه‌ها، انهار مسیله‌ها، مردابها، و ... مزاحم تشخیص دهنند؛ مشروط به ضرورت قلع اعیانی‌های مزاحم واقع در بستر، در این صورت تملک عرصه واقع در بستر وفق مقررات نیز الزامی است. شرکتها موظفند که با تامین اعتبار و کارشناسی، کلیه خسارات مرتبط با حقوق مالکانه را به مالک پرداخت و سند مربوطه را به صورت رسمی در دفترخانه به انتقال بگیرند. (ملاک تشخیص مالکیت در چنین مواردی ماده ۲۲ قانون ثبت املاک می‌باشد). به موجب تبصره ۱ ماده ۴۳ قانون توزیع عادلانه آب در مواردی که دولت قادر به پرداخت خسارت به صورت نقدي نباشد؛ می‌توان با توانق به شکل قسطی نسبت به پرداخت خسارت به مالک اقدام نمود.

تبصره ۱: اراضی مفروزی از پلاک اصلی مشروط به تأیید اداره ثبت اسناد و املاک محل نیز مشمول این بند می‌باشند.

تبصره ۲: چنانچه اعیانی‌های احدهایی در بستر و حریم از نظر شرکت‌های آب منطقه‌ای برای امور مربوط به آب مزاحم تشخیص داده شوند؛ و احداث بنا مطابق سوابق، بدون کسب مجوز از وزارت نیرو بوده باشد، شرکت‌های آب منطقه‌ای موظف هستند تا براساس تبصره ۴ ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب اقدامات مقتضی را معمول نمایند. در چنین حالتی پرداخت خسارت صورت نمی‌گیرد . همچنین با فقدان سند رسمی مالکیت در عرصه بستر و حریم چنانچه احداث اعیانی بعد از قانون توزیع عادلانه آب باشد موجبی برای پرداخت خسارت اعیانی نمی‌باشد و اعیانی مذکور مستنداً به موجب تبصره ۴ ماده ۲ قانون توزیع عالانه آب قلع می‌گردد.

۴-۱-۶-۱) ایجاد هرگونه سازه یا مانع که موجب جلوگیری از عبور این آب یا بروز سیلاب گردد یا با وظایف ذاتی رودخانه در تراحم باشد یا به تشخیص وزارت نیرو مزاحم تشخیص گردد؛ مزاحمت نامیده می شود. هرگونه انطباق محلی مزاحمت، توسط کارشناسان فنی وزارت نیرو و با توجه به بخش فنی این دستورالعمل بررسی، تشخیص و اعلام می گردد. در بندهای ۶-۲-۹ و ۶-۲-۱۰ روش کار ارائه شده است.

۵-۱-۶-۲) چنانچه برای اراضی واقع در بستر پس از قانون آب سال ۴۷ توسط اشخاص حقیقی یا حقوقی (حتی اداره اوقاف تحت عنوان وقفیت) سند مالکیت رسمی وفق قانون ثبت یا مواد ۱۴۷ و ۱۴۸ اصلاحی ثبت و یا قانون تعیین تکلیف وضعیت ثبتی اراضی و ساختمان های فاقد سند رسمی مصوب ۱۳۹۰/۹/۲۰ صادر شده باشد؛ ضرورت دارد شرکت های آب منطقه‌ای با تمدیدات مناسب ، ابطال این قبیل اسناد مالکیت را، وفق موازین حقوقی از مراجع ذیصلاح قضائی خواستار گردند. همچنین شرکت های آب منطقه‌ای ضمن تعقیب درخواست ابطال سند مالکیت، مکلفند طبق تبصره ۴ ماده ۲ قانون توزیع عادلانه قلع و قمع مستحدثات و اعیانی های موجود را با رعایت تشریفات قانونی انجام دهنند.

۶-۱-۶-۳) چنانچه اعیانی های احداشی در بستر و حریم، مزاحم امور آب نباشد و محل فاقد هرگونه سابقه ثبتی یا سند مالکیت به نام اشخاص باشد؛ شرکت های آب منطقه‌ای می توانند با تمدیدات مناسب حقوقی با اخذ تعهدنامه رسمی ، نسبت به انعقاد قرارداد اجاره محل بستر به متصرفین قابل اقدام نمایند. در چنین حالتی شرکت های آب منطقه‌ای الزامی به قلع اعیانی یا پرداخت خسارت ندارند.

۷-۱-۶-۴) بر اساس ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب تعیین پهنهای بستر و حریم در مورد هر رودخانه و نهر طبیعی و مسیل و .... با توجه به آمار هیدرولوژی رودخانه‌ها در محل و برگشت سیل ۲۵ ساله با توجه به بخش فنی این دستورالعمل با وزارت نیرو خواهد بود.

بر اساس ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب و تبصره ۱، ۳ و ۴ ماده مذکور، اراضی بستر کلیه رودخانه‌ها، انهر طبیعی، مسیلهای و ... اعم از اینکه دارای آب دائم یا فصلی باشند و ... در اختیار حکومت اسلامی و بالتعییز وزارت نیرو است و شرکت‌ها مکلفند نسبت به اهتمام لازم جهت حفاظت و بهره‌برداری از آنها معمول نمایند.

۸-۱-۶-۵) هرگونه بهره‌برداری از اراضی بستر های غیرفعال ، مرده ، مازاد و مسیل های متروک صرفاً در چارچوب مواد ۸، ۷ و ۱۰ آئین نامه و پس از اخذ تعهدنامه و انعقاد قرارداد اجاره با شرکت های آب منطقه‌ای امکان‌پذیر خواهد بود. شرکت های آب منطقه‌ای می‌باشد قبل از تنظیم قرارداد اجاره کلیه جوانب حقوقی و فنی را بررسی و مورد مذاقه قرار داده و نسبت به رعایت موارد الزام آور از قبیل کارشناسی محل و تعیین دقیق آن مراقبت نمایند.

۹-۱-۶-۶) شرکتهای تابعه موظفند در هنگام اجاره اراضی بستر های غیرفعال ، مرده ، مازاد و مسیل های متروک ، سند اجاره ابلاغی همسان موضوع ابلاغیه شماره ۱۳۸۸/۸/۲۳ مورخ ۵۵۴۸۷/۱۰۰ شرکت مادر تخصصی را در دفترخانه اسناد رسمی تنظیم تا در هنگام تخلیه بتوان بدون مراجعت به محکم قضائی و از طریق اجرایی ثبتی اقدام به رفع ید مستأجر نمود. هرگونه تمدید قراردادهای قبلی باید منطبق با نمونه قرارداد مذکور تهیه، تنظیم و مبادله گردد.

۱۰-۱-۶-۷) مدت قرارداد اجاره اراضی بستر موضوع مواد ۸-۷ و ۱۰ آئین نامه بستر و حریم صرفاً پس از اخذ تعهدنامه و اخذ تضمین مناسب حداقل یکسال خواهد بود که در صورت رعایت قوانین، مقررات و تعهدات از سوی مستأجر با موافقت شرکت های آب منطقه‌ای قابل تمدید سالانه خواهد بود. انعقاد قرارداد با قابلیت تمدید سالانه و حداقل تا سقف ده سال با تدوین یک تفاهمنامه بالادستی ده ساله بعد از تایید کمیته اجاره اراضی بستر رودخانه‌های شرکت آب منطقه‌ای (موضوع ابلاغیه شماره ۹۵/۱۰۰/۱۵۲۰۹ مورخ

(۹۵/۸/۳) با مجوز مدیرعامل شرکت آب منطقه‌ای و مازاد تا سقف ۳۰ سال با اخذ مجوز مجمع عمومی شرکت مربوطه امکان‌پذیر می‌باشد.

۱۱-۱-۶ هر گونه تعیین قیمت پایه اجاره اراضی بستر موضوع مواد ۷-۸ و ۱۰ آئین نامه بستر و حریم و تمدید آن از جهت قیمت اجاره بهاء، می‌بایست توسط کارشناسی رسمی دادگستری یا کارشناس منتخب هیئت مدیره شرکت‌های آب منطقه‌ای صورت پذیرد.

۱۲-۱-۶ هر گونه انعقاد قرارداد اجاره اراضی بستر موضوع مواد ۷-۸ و ۱۰ آئین نامه بستر و حریم الزاماً می‌بایست به منظور کشت موقت، کاربری‌های سازگار با اکوسیستم رودخانه و بدون ایجاد هر گونه اعیانی باشد. البته استقرار کاربری‌هایی همچون ایجاد حوضچه‌های آبری پروری، ایجاد کارگاه‌های موقت برداشت مصالح رودخانه‌ای، طرح‌های گردشگری با سازه‌ایی موقت مانند آلاچیق و ... منوط به رعایت ضوابط فنی این دستورالعمل و در قالب قراردادهای اجاره یکسانه توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای امکان‌پذیر خواهد بود. لازم به ذکر است احداث هر گونه اعیانی جهت بهره‌برداری مسکونی، اداری، آموزشی و هر گونه ایجاد نقاط جمعیتی متراکم ممنوع می‌باشد. چنانچه در موارد خاص نیاز به انعقاد قرارداد اجاره بستر با ایجاد اعیانی باشد، شرکت‌ها ملزم به بررسی دقیق موضوع، کنترل مفاد این دستورالعمل خصوصاً بند ۶-۲-۱۱ و زیربندهای آن به تفکیک، اخذ تاییدیه هیات مدیره شرکت و ارسال گزارش فنی مندرج در پیوست دو این دستورالعمل به شرکت مدیریت منابع آب جهت اخذ مجوز مربوطه خواهد بود. بدیهی است هر گونه نقص مدارک موجب رد تقاضاً خواهد گردید.

۱۳-۱-۶ ایجاد هر گونه سازه در بستر فعال رودخانه ممنوع است مگر برای انجام طرح‌های گردشگری سازگار با اکوسیستم رودخانه و صرفاً از طریق ایجاد سازه‌های موقت مانند اسکله شناور، آلاچیق و پل، مشروط به عبور این آب، رعایت ضوابط حفاظت و ایمنی، جلوگیری از آلودگی رودخانه، انجام پوشش بیمه حوادث و سیالات توسط متقاضی یا سرمایه‌گذار و رعایت سایر الزامات فنی و حقوقی، پس از تصویب هیئت مدیره شرکت آب منطقه‌ای، سازمان آب و برق خوزستان و شرکت توسعه منابع آب و نیروی ایران.

۱۴-۱-۶ از آن جائی که سیاست درآمد زائی اجاره بهاء اراضی بستر موضوع مواد ۷-۸ و ۱۰ آئین نامه بستر و حریم در فعالیت‌های بخش آب، مورد تأکید قرار گرفته، هر گونه اجاره اراضی بستر باستی با رویکرد حفاظت از آن نهادینه گردد. در این راستا، نظارت بر حسن عملکرد مستأجرین اراضی مذکور، استرداد به موقع آن در هنگام فسخ یا اتمام قرارداد مورد توجه بوده و از گسترش تصرفات مستأجرین به اراضی دیگر مرتبط با منابع آبی جلوگیری به عمل آید.

۱۵-۱-۶ شرکتهای آب منطقه‌ای موظفند در هنگام اجاره اراضی بستر موضوع قرارداد، را طبق نقشه کاداستر محلی و با درج UTM و در صورت عدم امکان، حداقل با ترسیم کروکی دقیق مشخص و آن را به عنوان سند پیوست اجاره نامه به امضای مستأجر برسانند.

۱۶-۱-۶ به منظور ثبتیت مالکیت حکومت اسلامی بر بستر منابع آبی شرکتها مکلفند با هماهنگی معاونت حفاظت و بهره‌برداری شرکت مادر تخصصی و با برنامه‌ریزی دقیق و اجرایی حداقل تا پایان سال ۱۳۹۳ نسبت به تعیین بستر و حریم و تدوین برنامه ساماندهی کلیه رودخانه‌ها، مسیله‌ها، انهر طبیعی و ... با اولویت مناطق شهری باقیمانده اقدام نمایند.

۱۷-۱-۶ به منظور ثبتیت مالکیت حکومت اسلامی بر بستر منابع آبی شرکتها مکلفند با استفاده از کارشناسان خود یا گروههای گشت و بازرگانی مستمرًّا نسبت به بازدید و پیمایش مسیر رودخانه‌ها، انهر طبیعی، مسیله‌ها و اقدامات لازم معمول نمایند و از هر گونه تصرف یا تجاوز اشخاص به بستر و حریم منابع آبی یا ایجاد مستحدثات غیرمجاز جلوگیری نمایند. برنامه‌ریزی جهت بازدید و پیمایش مسیر رودخانه‌ها و ... به نحوی صورت پذیرد که حداقل در دوره‌های سه ماهه هر یک از مسیرهای مذکور مورد بازدید و کنترل مجدد قرار گیرد.

۱-۱۸-۶ به منظور تداوم و تثبیت مالکیت حکومت اسلامی بر بستر منابع آبی شرکتها موظف هستند با هماهنگی با ادارات ثبت اسناد و املاک محل از ثبت اینگونه اراضی ممانعت و در هنگام تحديد حدود املاک مجاور منابع آبی ، الزاماً نماینده خود را به محل اعزام نمایند.

۱-۱۹-۶ به منظور تداوم و تثبیت مالکیت حکومت اسلامی بر بستر منابع آبی شرکتها موظف هستند با هماهنگی با شهرداری های محل و شوراهای اسلامی شهر و روستا از تصرفات شهرداری و اشخاص بر بستر منابع آبی در محدوده های شهری و روستائی ممانعت بعمل آورند. همچنین شرکتها موظفند با هماهنگی شهرداری های محل و شوراهای اسلامی شهر و روستا نسبت به نصب تابلوی مناسب جهت اعلام مالکیت حکومت اسلامی با نمایندگی وزارت نیرو بر بستر منابع آبی اقدام و در مواردی که حد نهائی بستر مشخص گردیده؛ آن را در تابلوهای منصوبه اعلام نمایند.

۱-۲۰-۶ نظر به اینکه مطابق ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب هرگونه دخل و تصرف در بستر رودخانه ها با کسب مجوز از وزارت نیرو صورت گیرد . تأکید دارد که اقدامات شهرداریها در محدوده های داخلی شهر بایستی با مجوز صورت گیرد و مسقف کردن رودخانه ها و استفاده از فضای فوقانی آن توسط شهرداریها بدون کسب مجوز خلاف ضوابط میباشد و شرکت ها موظفند تا از وقوع این امر جلوگیری نمایند.

۱-۲۱-۶ هرچند صدور سند مالکیت برای عرصه بستر رودخانه ها و انهر طبیعی و ... به نام وزارت نیرو یا شرکتهای آب منطقه ای جهت جلوگیری از تجاوز به بستر و مشخص شدن حد بستر موثر و مفید است، لیکن فقدان سند مالکیت یا عبور رودخانه و نهر طبیعی از اراضی که سند مالکیت آنها به نام ادارات منابع طبیعی یا ادارات مسکن و شهرسازی یا موقوفات می باشد؛ موجبی برای سلب حقوق وزارت نیرو در بستر نمی باشد. لذا شرکت ها موظفند تا از طریق مقررات ثبتنی نسبت به پیگیری صدور سند مالکیت اختصاصی برای منابع آبی برنامه ریزی نمایند.

۱-۲۳-۶ فروش اراضی بستر رودخانه ها تحت هر عنوان و نیز حریم های خریداری شده توسط شرکتها ممنوع است. بلحاظ فقدان مجوز فروش حفاظت از اراضی مسیل های متروکه، بستر های مزاد و مرده رودخانه ها و مجاری آبی همچنان بر عهده ی شرکتهای آب منطقه ای باشد تا از هرگونه تجاوز به اراضی بستر و حریم رودخانه ها و مجاری آبی جلوگیری به عمل آورددند.

۱-۲۴-۶ شرکتها بایستی گزارش دقیق عملکرد و اقدامات مربوط جهت ابطال اسناد مالکیت غیرقانونی، رفع تصرف و تجاوز، تخریب اعیانی های مزاحم، اراضی بستر واگذار شده بصورت اجاره و سایر موارد مرتبط با این دستورالعمل را هر سه ماه یکبار به شرکت مادر تخصصی ارسال نمایند.

۲-۶- چونکی مدیریت بر اراضی بسته و حریم رودخانه‌ها پاکنویی به استعلامات

باتوجه به اینکه انجام مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها مستلزم صرف هزینه و زمان می‌باشد و به دلیل تعدد و پراکندگی رودخانه‌های کشور عملاً انجام این مطالعات برای تمام رودخانه‌ها تاکنون صورت نگرفته است لازم است در فاز اول شرکت‌ها نسبت به اولویت‌بندی بازه‌های مطالعاتی خود اقدام نمایند و تمرکز کار خود را بر روی بازه‌هایی بگذارند که در معرض تصرف و توسعه مناطق مسکونی، کشاورزی و یا صنعتی می‌باشد سپس مطالعات مذکور را بر مبنای ضوابط مربوطه به شرح ذیل انجام دهند.

۱-۲-۶- اولویت‌بندی رودخانه‌ای هر استان در انجام مطالعات سراسری

- اولویت اول:

- رودخانه‌های تامین کننده آب شرب، مناطق شهری و روستایی و مراکز جمعیتی، مناطق با قابلیت سیل‌خیزی بالا، محدوده اجرایی طرحهای آب و برق بویژه طرحهای ساماندهی رودخانه، رودخانه‌های در معرض کاهش کیفیت آب، محدوده مراکز صنعتی و گردشگری، مناطق مستعد اجاره بستر و به طور کلی مناطق مستعد توسعه و در معرض تجاوز به بسته و حریم.

- اولویت دوم:

- مناطق حفاظت شده، محدوده عبور تاسیسات زیربنایی، اراضی کشاورزی، مناطق فرسایش پذیر و مناطق با قابلیت سیل‌خیزی کمتر

- اولویت سوم:

- با توجه به اینکه احصا حقوق حاکمانه حکومت بر بستر و حریم تمامی مجاری آبی بر عهده وزارت نیرو می‌باشد بنابراین تعیین حد بستر و حریم مابقی بازه‌ها و رودخانه‌ها در اولویت سوم قرار می‌گیرد.

۲-۲-نکات دارای اهمیت در تعیین حد بستر رودخانه ها و انبار طبیعی

- سیالاب مبنای تعیین حد بستر رودخانه، سیالاب بادوره بازگشت ۲۵ سال می باشد. البته در مناطقی که ضرورت ایجاد می نماید سیالاب های با دوره بازگشت بیشتر و یا کمتر از ۲۵ سال ملاک محاسبه قرار گیرد شرکت های آب منطقه ای و یا سازمان آب و برق خوزستان حسب مورد با ارایه نقشه های مربوطه و توجیهات فنی مجوز لازم را از حوزه ستادی وزارت نیرو اخذ خواهند نمود.
- مختصات نقاط تغییر دبی تعیین گردد.
- مقاطع عرضی در دو وضعیت شرایط موجود و طبیعی اولیه ارایه گردد.
- با توجه به اینکه مسیل از نظر فنی رودخانه ای است که به صورت موقت آب در آن جریان دارد تمام محاسبات مربوط به رودخانه مشمول مسیل هم می گردد و نیازی به تفکیک رودخانه و مسیل از حیث تعیین حد بستر و حریم نمی باشد.
- بستر رودخانه باید بدون رعایت اثر ساختمان تاسیسات آبی تعیین گردد که از آن جمله می توان به حذف اثر تاسیسات آبی مانند سدها و مخازن کترل جریان، دایک ها و دیواره های ساماندهی، سازه های تقاطعی مانند پل، خطوط انتقال آب و گاز اشاره نمود.
- شرایط طبیعی رودخانه باید مبنای تعیین حد بستر قرار گیرد و کلیه دستخوردهای غیرطبیعی و آثار آنها باید از محاسبات حذف گردد. از جمله خاک های دستی ریخته شده در داخل حد بستر رودخانه، غرس درخت و نهال، گودال های ناشی از برداشت مصالح رودخانه ای و ...
- آثار فرسایش و رسوب گذاری غیرطبیعی از مقاطع عرضی به منظور دستیابی به مقاطع طبیعی حذف گردد.
- درنظر گرفتن داغاب در بستر طبیعی رودخانه به عنوان مبنای برای تشخیص مسیر اولیه رودخانه ضروری می باشد.
- طول بازه نقشه برداری باید بیشتر از طول محدوده مورد نظر برای تعیین حد بستر باشد. اضافه کردن این طول برای کاهش خطای محدوده موردنظر است. (برای نحوه محاسبه به بند ۱-۴-۲ نشریه شماره ۳۰۷ رجوع شود)
- در صورت تغییر طبیعی رودخانه ها و مسیل ها ، بستر جدید نیز در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است .

- چنانچه به منظور اجرای طرح‌های کنترل سیالاب تغییر مسیر رودخانه ضروری باشد باید از محل اعتبارات طرح نسبت به تملک اراضی جدید اقدام نمود. لازم به ذکر است مالکیت بسترسابق کماکان باحکومت جمهوری اسلامی ایران است.
- در انجام مطالعات سراسری تمامی مدارک و مستندات مربوط به مطالعات تعیین حد بستر و حریم موردنی باید توسط مشاور مد نظر قرار گیرد.
- مطابق شرح خدمات مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها به شماره ۲۷۶ از سری نشریات دفتر استاندارد وزارت نیرو انجام مطالعات باید به مشاور ذیصلاح واگذار گردد.
- ضروری است مطابق شرح خدمات مذکور مشاور ضمن ارائه گزارشات مربوطه نقشه‌های ذیل را نیز به کارفرما تحويل نماید چراکه این نقشه‌ها ابزار تصمیم گیری مدیران مهندسی رودخانه در مدیریت استقرار کاربری‌ها خواهد بود.

- فایل و نقشه رقومی حدود بستر و حریم تعیین شده در شرایط طبیعی در محیط GIS
- فایل و نقشه پنهانی بندی سیالاب و پروفیل طولی و عرضی سطح آب با دوره بازگشت‌های ۲، ۵، ۱۰، ۲۵، ۵۰۰ سال و منحنی‌های بده اشل (لازم به ذکر است با توجه به اینکه محدوده کار وزارت نیرو اراضی بسترهای رودخانه می‌باشد ترجیحاً برای پنهانی بندی سیالاب می‌توان پنهانی بندی را محدود به حد بستر و حریم انجام داد.)
- فایل و نقشه جانمایی نشانه‌ها (رپرها)
- فایل و نقشه کاربری اراضی بستر و حاشیه رودخانه و اولویت آزادسازی آن‌ها
- نقشه‌های تهیه شده باید با رعایت موارد ذیل به همراه گزارش تدقیق میدانی توسط مشاور ارایه گردد تامینای تصویب نهایی قرار گیرد. توصیه می‌گردد در زمان تدقیق نتایج توسط مشاور نماینده‌ای از کارفرما نیز همراه باشد.
- حذف آثار عوارض غیرطبیعی
- شناسایی بستر سابق (بستر مرده و متروکه) و بسترها جدید و لحاظ تغییرات طبیعی رودخانه با توجه به پایداری یا ناپایداری رودخانه، روند تغییرات مئاندرها و ... به منظور بررسی دقیق رفتار رودخانه و جابجایی‌های عرضی (شناسایی بستر سابق)
- در مواردی که تصرفات در حدود بستر زیاد باشد یا به عبارتی شناسایی وضعیت طبیعی رودخانه امکان‌پذیر نباشد باید با مذکوره با افراد محلی، نقشه‌های قدیمی و یا عکس‌های هوایی مقاطع طبیعی رودخانه را شبیه سازی نمود.

۲-۳-ع-نکات دارای اهمیت در انجام مطالعات تعیین حد بستر رودخانه ها به صورت موردی

با توجه به اهمیت تعیین حد بستر رودخانه ها از حیث تداخل با مالکیت افراد انجام دقیق گام های ذیل به منظور تعیین دقیق حد بستر رودخانه توسط کارشناسان شرکت های آب منطقه ای ضروری می باشد.

- بازدید صحرایی در راستای اهداف ذیل

- شناسایی وضعیت سازه ها و تاسیسات آبی در بالادست یا پایین دست بازه مدنظر
بررسی وضعیت پایداری یا ناپایداری رودخانه
  - بررسی پارامترهای لازم برای تخمین ضریب زبری سیلراه و سیلا بدشت
  - شناسایی داغاب سیلا ب با جستجوی آثار میدانی و نظرخواهی از ریش سفیدان و افراد با تجربه محلی به منظور ردیابی مسیر اصلی جریان
  - شناسایی وضعیت مسیر طبیعی جریان در بازه مورد نظر، شناسایی انشعابات و ... جهت تعیین طول عملیات نقشه برداری و بازه عرضی مورد نیاز
  - شناسایی عوارض غیرطبیعی در مجرای جریان به منظور استخراج شرایط طبیعی رودخانه در مقطع برداری از رودخانه و معرفی محل مقاطع عرضی و تعداد آن ها
  - تهیه کروکی از مسیر و تعیین عوارضی که باید در نقشه برداری حذف گردد
  - تعیین نقاط کنترل ورودی و خروجی برای انجام محاسبات هیدرولیکی
- جمع آوری سوابق مطالعاتی، نقشه ها و عکس ها و استعلامات پاسخ داده شده در محدوده مورد نظر
- تهیه دستور کار نقشه برداری به نقشه بردار جهت تهیه نقشه با مقیاس ۱/۵۰۰ یا ۱/۲۰۰۰ در صورت نبود نقشه های قبلی
- تدقیق نقشه های استخراج شده با عکس های هوایی و نقشه های قدیمی و نقشه های اولیه به مظور حذف عوارض مصنوعی و غیر طبیعی
- انجام محاسبات هیدرولوژیکی برای تخمین دبی با دوره بازگشت ۲۵ سال ترجیحاً از معاونت مطالعات اخذ گردد.
- انجام محاسبات هیدرولیکی به منظور تعیین عرض آب گرفتگی و تعیین حد بستر رودخانه
- بازدید میدانی نهایی به منظور کنترل و تدقیق نتایج با وضعیت استعلامات قبلی در محدوده مورد نظر و همچنین لحاظ تغییرات طبیعی رودخانه خصوصاً در بازه های ناپایدار

۴-۲-ع-نکات دارای اهمیت در تعیین حریم کمی رودخانه

با عنایت به اینکه حریم مجاری آبی صرفاً در حکم ملک صاحب حریم است حکومت جمهوری اسلامی برای کمال انتفاع از بستر به عنوان ملک خود فقط در ملک مجاورین حق حریم خواهد داشت و نمی تواند در حریم به غیر از استفاده از آنچه مقصود از حریم است عمل دیگری بدون اجازه مالک انجام دهد. لازم به ذکر است مطابق بخشنامه ریاست قوه قضاییه

در سال ۸۵ ضرورت کسر حریم کمی و کیفی از اسناد مالکیت وجود ندارد و به جای کسر حریم از اسناد مالکیت املاک مجاور انهار مساحت و حدود کل ملک با قید مقدار حریم در اسناد مالکیت ثبت و مقدار حریم به عنوان حقوق ارتفاقی وزارت نیرو منظور می‌شود. حریم کمی انهار طبیعی، رودخانه‌ها و مسیل‌ها (اعم از اینکه آب دائم یا فصلی داشته باشند) و مرداب‌ها و برکه‌های طبیعی که برای عملیات لایروبی و بهره برداری از ۱ تا ۲۰ متر مطابق دستورالعمل شماره ۸۹/۶۸۵۸۳/۷۰۰ مورخ ۱۳۸۹/۱۰/۲۹ تعیین می‌گردد. همچنین به موجب تبصره الحاقی به ماده دو آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها و مجاری آبی مصوب ۱۳۸۲ کلیه مراجع تعیین کننده کاربری و صادر کننده پرونده استقرار مکلفند قبل از تعیین کاربری و یا صدور هرگونه مجوزی در حریم کمی و کیفی در رابطه با کمال انتفاع و عدم تضرر از شرکت آب منطقه‌ای/سازمان آب و برق خوزستان استعلام نمایند.

۵-۴-نکات دارای اهمیت در تعیین حریم کمی رودخانه

با توجه به اهمیت روزافزون و جایگاه ویژه منابع آب و ضرورت استفاده اصولی از این منابع محدود، احتراز از آلودگی منابع آب کشور و نیز لزوم تبیین ضوابط کاربردی به منظور تعیین و حفاظت از حریم‌های کیفی منابع آب سطحی دستورالعمل تعیین حریم کمی آب‌های سطحی پس از بررسی های کارشناسی مشترک وزارت نیرو و سازمان حفاظت محیط زیست در قالب فعالیت کمیسیون آب و محیط زیست تهیه و تدوین و طی بخشنامه شماره ۱۰۱۲۹/۳۱/۱۰۰ مورخ ۸۴/۱۱/۲۴ جهت اجرا ابلاغ گردیده است. مطابق این بخشنامه حریم کمی رودخانه‌ها در بازه مشخصی از محل تامین کننده آب شرب مقطوعاً ۱۵۰ متر و برای مابقی مسیر رودخانه حسب نوع کاربری و شدت اثر آن مطابق جداول ارائه شده حریم کمی ۱۵۰ متر به سه محدوده تقسیم شده و برای هر محدوده کاربری مجاز اعلام گردیده است. البته اصلاحیه دستورالعمل مذکور در دست اقدام می‌باشد که به محض حصول نتیجه ابلاغ خواهد گردید ولیکن تا زمان ابلاغ آن به منظور رفع چالش‌های قانونی موجود در این خصوص ، در مناطق شهری و روستایی که سیستم جمع آوری فاضلاب به صورت شبکه موجود می‌باشد می‌توان شدت اثر آلودگی ناشی از استقرار کاربری‌های مسکونی را یک درجه کاهش داد و ضمناً اگر در مناطق شهری یا روستایی طرح های تفصیلی و یا هادی قبل از ابلاغ دستورالعمل حریم کمی مصوب شده باشند قاعده‌تاً به جهت تقدم زمان تصویب این طرح‌ها دستورالعمل حریم کمی برای موافقت با استقرار کاربری‌های تفریحی، مسکونی و تجاری مصدق نخواهد داشت. لیکن چنانچه استقرار کاربری‌های جدید مطابق طرح هادی یا تفصیلی تهدیدی برای کیفیت منابع آبی محسوب شود شرکت‌های آب منطقه‌ای باید در قالب کمیته‌های برنامه ریزی استان موضوع را به محو مقتضی حل و فصل نمایند.

با توجه به اینکه کاربری های صنعتی یکی از مواردی است که مطابق دستورالعمل حریم کیفی باید از فهرست مورد تایید سازمان محیط زیست استخراج گردد مطابق بخشنامه جدید استقرار واحدها و فعالیتهای صنعتی و تولیدی هیات وزیران به شماره ۱۷۹۵۶/ت ۳۹۱۲۷ هـ مورخ ۱۳۹۱/۲/۴ این پیوست اصلاح شده است همچنین برای کلیه استان ها به جز استان های شمالی (مازندران، گیلان و گلستان) حدود لازم برای رعایت حریم کیفی تا حدی افزایش یافته است. لذا در کنترل حریم کیفی باید مفاد این بخشنامه نیز رعایت گردد خصوصاً در رابطه با کاربری های صنعتی از جمله آبزی پروری، احداث سنگ شکن ها و کارگاه های ماسه شویی و ... البته در مورد استان های شمالی به موجب بخشنامه شماره ۱۷۹۵۵/ت ۲۵۸۴۲ هـ مورخ ۱۳۹۱/۲/۴ صرفاً حدود دستورالعمل تعیین حریم کیفی ملاک عمل خواهد بود اما پیوست باید از این بخشنامه استخراج گردد.

۶-۲-۶-روش اعلام عمومی

شرکت های آب منطقه ای در هر مورد که بستر و حریم رودخانه و یا هر مجرای آبی را به صورت موردی تعیین می نمایند مراتب رابه طور کتبی باید به متقاضی اعلام نمایند و در مواردی که این مطالعات به صورت سراسری صورت می گیرد حدود بستر و حریم تعیین شده از طریق پخش اطلاعیه های محلی که حاوی کروکی رنگی از موقعیت بستر و حریم بوده و دارای نقاط کمکی باشد به شرح ذیل اطلاع رسانی می گردد:

- پخش اطلاعیه های محلی برای یک نوبت (البته اگر محدوده مطالعه شده در روستا واقع باشد توصیه می گردد پخش یا نصب اطلاعیه ها در مساجد روستا ، شورای اسلامی روستا، دهیاری ها، بخشداری نیز باشد و چنانچه این مطالعات در محدوده شهرها صورت گرفته ضمن درج مطلب در روزنامه های محلی و سراسری موارد به شهرداری ها و فرمانداری ها اعلام و در سایت اطلاع رسانی شرکت نیز درج گردد).
- قاعdet عدم اطلاع رسانی صحیح به مردم و رسیدگی به اعتراضات آن ها موجب عدم همکاری مردم در حفاظت از رپرها و حدود بستر و حریم رودخانه خواهد شد.
- با توجه به اینکه امکان عدم اطلاع رسانی مناسب به تمام مجاورین رودخانه نسبت به حدود قانونی اراضی بستر و حریم رودخانه وجود دارد ضروری است به منظور احقيق حقوق قانونی اشخاص در صورت عدم رویت اطلاعیه توسط ذینفعان و ارائه استاد مثبته نسبت به بررسی اعتراض توسط اعضای کمیسیون ماده سه اقدام قانونی صورت پذیرد.
- فرمت اعلام عمومی حدود بستر و حریم رودخانه ها مطابق پیوست شماره ۱ می باشد.

۲-۷- نحوه رسیدگی به اعتراضات مردمی توسط کمیسیون ماده سه

مطابق ماده سه آیین نامه مربوط به بسترو حریم رودخانه‌ها تنها مرجع رسیدگی به اعتراضات مربوط به حد بستر و حریم رودخانه‌ها کمیسیونی متشكل از دو نفر کارشناس فنی و یک نفر کارشناس حقوقی می‌باشد که با حکم مدیرعامل شرکت منصوب می‌گردند. نحوه انتصاب و عملکرد اعضای کمیسیون مذکور به منظور انسجام بخشی و ایجاد هماهنگی لازم در برنامه‌ریزی و راهبری موضوعات مرتبط مطابق بخشنامه شماره ۱۰۰/۷۳۲۴/۸۹/۲/۶ مورخ به کلیه شرکت‌ها ابلاغ گردیده است.

باعنایت به اینکه آرا صادره توسط کمیسیون به منزله نظر قطعی وزرات نیرو می‌باشد انتصاب افراد شایسته بسیار حائز اهمیت است مطابق آیین نامه بستر و حریم، معتبرین تنها یک ماه از تاریخ انتشار اطلاعیه مهلت دارند تا اعتراض خود را به شرکت آب منطقه‌ای تسلیم نمایند و رسید دریافت نمایند. لازم به ذکر است نحوه رسیدگی به اعتراضات توسط اعضای کمیسیون ماده سه مطابق دستورالعمل مربوطه ابلاغ شده و ملاک عمل خواهد بود.

۲-۸- نکات وارai اهمیت در نشازکاری (ررکلزاری)

پس از خاتمه مهلت یکماهه از اعلام عمومی حدود بستر و حریم رودخانه‌ها و اعلام نظر قطعی توسط کمیسیون ماده سه نقشه‌ها با اعمال آراء کمیسیون ماده سه اصلاح و نهایی می‌گردد.

مطابق ماده پنج آیین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها و مجاری آبی (تصویب سال ۱۳۷۹) پس از اصلاح نهایی نقشه‌ها و قطعی شدن آن نسخه‌ای از نقشه برای مراجع زیر باید ارسال گردد:

- سازمان ثبت اسناد و املاک، تا با اعمال حدود بستر و حریم رودخانه‌ها در نقشه‌های کاداسترال هرگونه اقدام از جمله ثبت مالکیت، صدور سند مالکیت، تفکیک اراضی، اصلاح سند و... در حد بستر رودخانه‌ها بدون استعلام از

شرکت‌های آب منطقه‌ای استعلام جلوگیری گردد. نقشه‌های جدید باید با مختصات UTM و مبنای WGS1984 جهت امکان اعمال در نقشه‌های کاداستر تهیه و به آن سازمان ارسال گردد.

- شهرداری، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی و بخشداری حوزه عمل جهت رعایت نظریه شرکت‌های آب منطقه-ای/ سازمان آب و برق خوزستان در کلیه اقدامات مربوط به صدور پروانه ساخت و ساز، اجرای طرح‌های ساماندهی رودخانه‌ها در محدوده شهری و روستایی، اصلاح کاربری‌ها در طرح‌های جامع و تفصیلی و طرح‌های هادی روستا

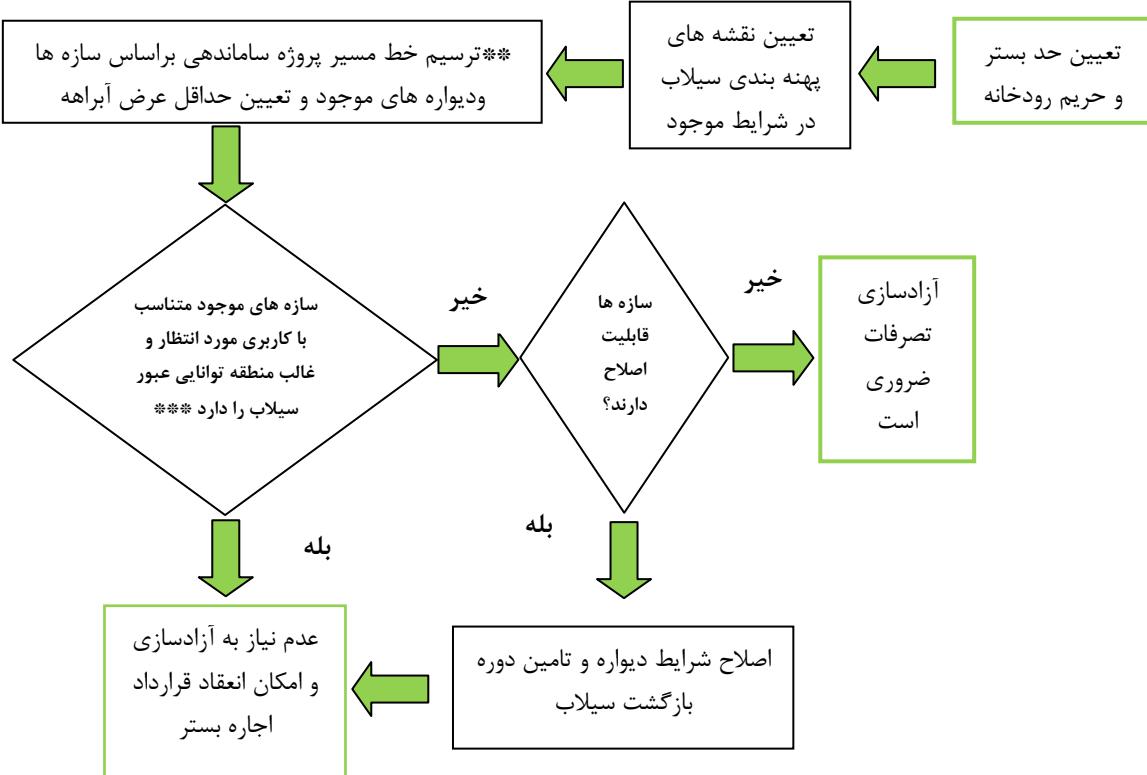
- نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران به منظور همکاری در عملیات آزادسازی

باتوجه به اینکه انجام عملیات نشانه گذاری مستلزم تامین منابع اعتباری می‌باشد لازم است شرکت‌ها به منظور جلوگیری از هرگونه سوء استفاده ناشی از تاخیر نشانه گذاری، ارسال نقشه‌ها به مراجع مذکور را حتی قبل از رپرگذاری در اولویت کاری خود قراردهند. پس از تامین اعتبار، شرکت‌های آب منطقه‌ای باید به منظور اطلاع مردم از حدود بستر و حریم تعیین شده و همچنین سهولت انجام عملیات حفاظت از حدود بستر و حریم رودخانه‌ها توسط گروه‌های گشت و بازرگانی، با برگزاری مناقصه و انتخاب پیمانکار ذیصلاح نسبت به کارگذاری نشانه‌ها اقدام نمایند.

۲-۹-ع-نحوه شناسایی تصرفات مزاحم و یا اراضی مستعد برای انعقاد قرارداد اجاره بستر

به طور کلی شرکت‌های آب منطقه‌ای پس از انجام مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه‌ها در قالب شرح خدمات استاندارد باید براساس نقشه‌های پهنه‌بندي سیلاپ بتوانند هم تحلیلی بر وضعیت نقاط آسیب پذیر (در شرایط غیرطبیعی و وضعیت فعلی مثلاً) داشته باشند و هم بازه‌هایی که در اثر اجرای طرح‌های ساماندهی این‌گردیده‌اند را شناسایی نمایند. چنانچه مطابق نقشه‌های پهنه‌بندي سیلاپ اراضی واقع در حد بستر رودخانه در وضعیت موجود توان آبگذاری سیلاپ با دوره بازگشت‌های متناسب کاربری‌های مجاور را داشته باشند می‌توان این اراضی را برای بهره‌برداری مستعد دانست. قاعده‌تاً تناسب نوع کاربری با ریسک سیلاپ بسیار ضروری می‌باشد.

در قالب چارت ذیل مراحل تشخیص اراضی مستعد برای بهره‌برداری و اراضی آسیب پذیر نمایش داده شده است.

* چنانچه رودخانه‌تایین کننده آب شرب است کاربری‌های واقع در پشت دیواره‌های ساماندهی و یا واقع در حد بستر نیز تهدیدی برای آب شرب محظوظ شوند و رعایت ضوابط کیفی الزامی می‌باشد.

** البته مشهادی گردد مخفقات اولیه پروژه ساماندهی رودخانه‌برایی کل مسیر رودخانه‌ای عموم از ارتفاع سازه و موقعیت دیواره ساماندهی در عرض یا میزان تنگ شدن محدود ممتدین مشاوره زمان ارائه نشده‌اند پس بنده سیلاپ و نقشه‌های حد بستر رودخانه را در کردن.

*** رجوع شود به جدول دوره بازگشت پیشنهادی برای استقرار کاربری هادرند ۱۱-۲-ع

۲-۱۰- معیارهای تصمیم‌گیری در تعیین تکمیل تصرفات واقع در حد بستر و دخانه

مزاحمتی برای امور آب و برق مذکور(۵)	مزاحم امور آب و برق(۴)	قبل از سال *(۴۷)	اراضی دارای سند مالکیت ثبتی
<ul style="list-style-type: none"> - کنترل اعتبار مالکیت سند - کنترل مجوزهای ساخت و ساز - پس از کنترل اعتبار مالکیت سند و مجوزهای ساخت و ساز، مالکیت شخص به رسمیت شناخته می‌شود. (رجوع شود به بند چهار حقوقی) - حکم توپر، تئیکابری، نویزی و... و آینده توپ طلاک منظمه تایید گرفت آب مفهای و کشن عدم مراجحت نمایند. اخذ مسند ضروری است. 	<p>بررسی امکان رفع مزاحمت با انجام عملیات ساماندهی در قالب طرح‌های مصوب آن شرکت (در صورت امکان مطابق گردش کار (۱)(۵) عمل خواهد شد).</p> <ul style="list-style-type: none"> - انتقال سند به نام حکومت جمهوری اسلامی و پرداخت خسارت *** - آزادسازی تصرفات 	قبل از سال *(۴۷)	اراضی دارای سند مالکیت ثبتی
<ul style="list-style-type: none"> - درخواست انتقال سند و یا ابطال سند از مراجع قضایی - چنانچه دادگاه مالکیت شخص را به رسمیت شناخت و رای قطعی صادر گردید مطابق گردش کار (۱)(۵) عمل خواهد شد. - چنانچه دادگاه مالکیت شخص را به رسمیت نپذیرد ابتدا سند به نام حکومت انتقال خواهد یافت سپس اراضی در قالب کاربری موجود به شخص یا سایرین اجاره داده خواهد شد. 	<p>درخواست انتقال سند و یا ابطال سند از مراجع قضایی</p> <ul style="list-style-type: none"> - چنانچه دادگاه مالکیت شخص را به رسمیت شناخت و رای قطعی صادر گردید گردش کار (۱)(۴) عمل خواهد شد. - در غیر این صورت ابتدا انتقال سند به نام حکومت صورت می‌گیرد سپس آزادسازی تصرفات صورت با حضور نماینده دادستان و نیروی انتظامی صورت می‌پذیرد. 	بعد از سال (۲۴۷)	اراضی فاقد سند مالکیت ثبتی (۲)
<ul style="list-style-type: none"> - ارسال نقشه‌ها به سازمان ثبت اسناد و املاک جهت اعمال در نقشه‌های کاداستر و جلوگیری از ثبت اراضی به نام اشخاص - ارسال نقشه‌ها به سازمان ثبت اسناد و املاک جهت اعمال در نقشه‌های کاداستر و جلوگیری از ثبت اراضی به نام اشخاص - واگذاری اراضی در قالب قرارداد اجاره بستر 	<p>بررسی رفع مزاحمت با اجرای اجرای اجرای اسناد ساماندهی در قالب طرح‌های ساماندهی مصوب</p> <ul style="list-style-type: none"> - اجاره اراضی در صورت پذیرش عملیات ساماندهی در قالب طرح مصوب - تخریب و آزادسازی در صورت عدم پذیرش ساماندهی و رفع عوامل مزاحمت 		

* اندامالکیت فراز شده از نهاد مالکیت ثبتی قبل از سال ۱۳۴۷ مشروطه تایید ادارات ثبت اسناد و املاک محل نزیر معتبری باشد.

* با توجه به قانون پیشگیری و مبارزه با خтрат یک دنیاگیری، شهادتی ملزم برداخت خسارت به مردم می‌باشد. بنابراین دعایل کاری برای عبور آب مزاحم تشخص داده می‌شوند و خصوص چوکوی پرداخت خسارت و یافع مزاحمت می‌باشد و اداری یا هرگونه لازم صورت نماید، البته لازم است قبل از حکم احتمالی نسبت به مجازیه مذکوره عملیات سالمه با مالک اراضی و یا اعیانی مجازیه صورت نماید و گزینه اقتصادی مد نظر قرار گیرد. لیکن چنانچه سالمه می‌توان به صرفه باشد نسبت به پیشگیری تایم مبلغ اعشاری آن از استان اقام مقتضی صورت نماید.

۱۱-۲-ع- مجوزهای بهره‌برداری از اراضی بستر رودخانه (مواد ۸، ۷ و ۱۰ آین نامه)

مطابق تبصره ۳ ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب، ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه‌ها و انهار طبیعی و کانال‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی و همچنین در حریم قانونی سواحل دریاها و دریاچه‌ها اعم از طبیعی و یا مخزنی ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو.

بنابر قوانین مذکور اشخاص حقیقی و حقوقی می‌توانند پس از کسب اجازه از وزارت نیرو (شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان) با رعایت ملاحظات فنی مدنظر در قالب قرارداد اجاره بستر وفق مواد ۸، ۷ و ۱۰ آین نامه مربوط به بستر و حریم رودخانه‌ها و مجاری آبی از اراضی مذکور بهره‌برداری نمایند. درادامه شرایط استفاده و نوع کاربری‌های مورد تایید اعلام می‌گردد.

همانگونه که گفته شد به کمک نقشه‌های پهنه بندی سیلاپ می‌توان مطابق گردش کار ارائه شده در بخش‌های قبلی بازه‌های آین نامه را شناسایی نمود. با توجه به اینکه اکثر رودخانه‌های کشور خصوصاً در مناطق دارای تمکز جمعیت ساماندهی شده‌اند و یا به نوعی با ایجاد تاسیسات بالادستی آب تنظیم شده‌ای را در مجرای رودخانه هدایت می‌نمایند قاعدهاً ظرفیت آبگذری سیلاپ‌ها در محدوده حد بستر سیلاپ ۲۵ ساله در شرایط طبیعی دوره بازگشتی بیش از ۲۵ سال خواهد داشت. البته در مناطقی که ضوابط طراحی درستی در طراحی و اجرای ساماندهی رودخانه‌ها (خصوصاً در نواحی شهری) بکارگرفته نشده است گزارشاتی مبنی بر عدم امکان آبگذری حتی در سیلاپ‌ها با دوره بازگشت‌های پایین تر نیز گزارش گردیده است. بنابراین برای تعیین نوع کاربری دسترسی به نقشه‌های پهنه بندی سیلاپ به منظور تعیین وضعیت دوره بازگشت سیلاپ عبوری در وضعیت موجود رودخانه ضروری می‌باشد. به منظور جلوگیری از توسعه تصرفات به حد بستر و حریم رودخانه پیشنهاد می‌گردد برنامه‌ریزی لازم برای شناسایی اراضی مستعد و مدیریت استقرار کاربری‌های مجاز به صورت متمرکز با هماهنگی شورای برنامه‌ریزی در هر استان صورت پذیرد تا ترجیحاً کاربری‌های سازگار با اکوسیستم رودخانه‌ها در مجاورت آن به صورت متمرکز مستقر گردد.

۱-۱۱-۲- تعیین ریسک سیلا布 و نوع کاربری

همانگونه که گفته شد با کمک نقشه های پهنه بندی سیلا布 می توان مشخص نمود محدوده مورد استعلام برای انعقاد قرارداد اجاره بستر در کدام پهنه و با چه ریسک سیلا布 قرار گرفته است . به عنوان نمونه چنانچه محدوده مورد استعلام مطابق نقشه پهنه بندی بتواند به علت اجرای طرح های ساماندهی و ... سیلاب ۲۵ ساله را در داخل محدوده بستر طبیعی رودخانه عبور دهد پس کاربری کشاورزی از جمله آبزی پروری امکان استقرار دارد و نیاز به عملیات ساماندهی مجدد (اجرای دیواره ماده ۱۰) نخواهد داشت ولیکن چنانچه در همین محل کاربری تفریحی بخواهد مستقر شود چون حداقل دوره بازگشت مورد نیاز در حدود ۵۰ سال می باشد لازم است دیواره ساماندهی به نحوی تقویت و یا اجرا گردد که در این محدوده سیلا布 با دوره بازگشت ۵۰ سال بتواند از رودخانه عبور نماید. مطابق جدول ذیل می توان کاربری مورد انتظار را با توجه به دوره بازگشت سیلا布 عبوری مطابق تعیین نمود. یعنی چنانچه رودخانه در شرایط موجود ظرفیت آبگذری سیلاب ۵۰ ساله را دارد کاربری های با دوره بازگشت تجاری، صنعتی، تفریحی و کشاورزی قابلیت استقرار دارند اما موافقت با آن نیازمند کنترل عوامل دیگری که در ادامه به آن اشاره گردیده است ولیکن چنانچه نیاز به عملیات ساماندهی باشد دوره بازگشت طراحی دیواره ساماندهی متاثر از نوع کاربری مورد انتظار و یا کاربری غالب در منطقه هر کدام که بیشتر باشد محاسبه خواهد شد. به عنوان مثال چنانچه کاربری مورد تقاضا نیازمند اجرای دیواره بازگشت سیلاب ۵۰ ساله باشد ولیکن کاربری غالب و مجاور محدوده کاربری مسکونی است دوره بازگشت طراحی باید ۱۰۰ سال در نظر گرفته شود.

دوره بازگشت پیشادی برای استقرار کاربری؟

کشاورزی	تفریحی	صنعتی	تجاری	مسکونی		کاربری
				پر ترکم	کم ترکم	
۵-۲۵	۵۰-۱۰۰	۵۰-۱۰۰	۵۰-۱۰۰	۲۰۰	۱۰۰	دوره بازگشت پیشادی

چهارمین دوره بازگشت طراحی سیلاب برای مناطقی که خطر جانی وجود ندارد و نظر گرفته می شود

لازم به ذکر است می توان برای تعیین دوره بازگشت از روش ملاحظات اجتماعی ذکر شده در نشریه ۳۱۶، راهنمای تعیین دوره بازگشت سیلا布 طراحی برای کارهای مهندسی رودخانه نیز استفاده نمود.

۱۱-۲-ع- کنترل شدت اثر آلودگی کاربری از جنبه تأثیرات کیفی وزیست محیطی به مثمر تعیین فاصله افقی

به طور کلی انتظار می‌رود موافقت با استقرار کاربری‌های جدید در اراضی حاشیه رودخانه‌ها با رعایت مسائل زیست محیطی از منظر حفظ اکوسیستم منطقه و چشم اندازهای طبیعی و همچنین از منظر حفظ کیفیت آب به شدت مورد توجه قرار گیرد. بنابراین رعایت حریم کیفی و دستورالعمل مربوطه ضروری می‌باشد لذا به طور کلی منوط به احداث دیواره ساماندهی و تامین دوره بازگشت طراحی دیواره به تناسب نوع کاربری باید به منظور تامین فاصله از دیواره به تناسب نوع کاربری از دستورالعمل حریم کیفی استفاده نمود و از استقرار کاربری‌هایی با شدت اثر آلودگی زیاد و خیلی زیاد در اراضی بستر مشمول مواد ۸،۷ و ۱۰ خودداری گردد. شدت اثر کاربری‌ها در جدول زیر درج گردیده است. ضمناً استقرار هرنوع کاربری مستلزم اخذ مجوز از سازمان حفاظت محیط زیست خواهد بود.

از زیانی درجه ایست کاربری‌ها محتلف

شدت اثر آلودگی	نوع کاربری		رویت	
خیلی زیاد	سنگی	آبی	کشاورزی	
متوسط	مردان			
کم	دیم		۱	
زیاد	شهری	مسکونی و تجارتی		
متوسط	روستایی			
کم	گروه صنعتی افت	صنعتی	۲	
متوسط	گروه صنعتی ب			
زیاد	گروه صنعتی ت			
-	گروه صنعتی دوچار			
-	گروه صنعتی د			
متوسط	گروه ۱	تاسیسات زیربنایی	۳	
کم	گروه ۲			
کم	گستره	تفریحی و توریستی	۴	
متوسط	مرکز			

د مناطق شهری و روستایی که سیتم جمع آوری فاضلاب به صورت بلند موجود می‌باشد می‌توان شدت اثر آلودگی ناشی از استقرار کاربری‌ها می‌سکونی را یک درجه کاهش داد.

ضمناً اگر د مناطق شهری یا روستایی طرح‌های تفصیلی و یا مادی قبل از ابلاغ دستورالعمل حریم کیفی مصوب شده باشد قاعده‌ای از این قاعده ناشی خواهد بود.

۳-۱۱-۶- توجیه انطباق نوع کاربری دمکوده شهری با طرح های تفصیلی و در روستا طرح های هدی روستا

باتوجه به اینکه بررسی و تصویب طرح های تفصیلی شهری و تغییرات آن ها در هر استان به وسیله کمیسیون ماده ۵ قانون تاسیس شورای عالی شهرسازی و معماری ایران صورت می پذیرد موافقت با استقرار هر نوع کاربری منوط به اخذ متولیان امر در مناطق شهری و روستایی خواهد بود و در سایر مناطق نیز اخذ هرگونه مجوز تغییر کاربری از مراجع ذیربط توسط مقاضی باید صورت پذیرد.

۴-۱۱-۶- رعایت ضوابط استمرار صنایع

ضوابط مد نظر سازمان حفاظت محیط زیست در موافقت با هرگونه کاربری خصوصاً مطابق ضوابط ابلاغی باید مد نظر قرار گیرد. به عنوان مثال کاربری های صنایع براساس نوع طبقات خود (الف تا و) محدودیت هایی برای استقرار در مناطق مسکونی، درمانی، مجاری آبی، تاسیسات، مراکز نظامی و ... دارند که باید ملاک عمل قرار گیرد.(موضوع ضوابط و معیارهای استقرار واحدها و فعالیت های تولیدی و اصلاحیه های آن مصوب سال ۱۳۹۰ هیات وزیران)

- صنایع گروه الف مجاز هستند تا در مناطق صنعتی یا تجاری داخل محدوده مصوب شهری استقرار یابند.

- صنایع گروه ب مجاز هستند تا داخل حریم زیست محیطی شهرها منوط به رعایت حداقل فاصله ۲۰۰ متر از مراکز مسکونی، درمانی و آموزشی و ۱۰۰ متر از مراکز نظامی و انتظامی با رعایت حریم رودخانه و قنوات دایر گردند.

۵-۱۱-۲-ع-اهم موضوعات فنی قابل بررسی قبل از صدور مجوز بهره‌برداری از اراضی بستر جاری آبی

به طور کلی بررسی موارد ذیل در خصوص هر نوع مجوزی توصیه می‌گردد.

- تعیین دوره بازگشت سیلاپ عبوری از محدوده مورد نظر در شرایط موجود با کلیه عوارض طبیعی و غیرطبیعی، تاسیسات آبی و ...
- الزام ارایه پیمه نامه مناسب با کاربری و ریسک سیلاپ عبوری
- بررسی وضعیت مالکیت اراضی
- بررسی رعایت اولویت مجاورین
- تاثیر کاربری مورد نظر بر کیفیت منابع آب در محدوده طرح، بالادست و پایین دست شعاع تاثیر و تبعات فنی و حقوقی ناشی از آن
- بررسی زمان تمرکز حوضه آبریز از حیث امکان تخلیه اراضی سیلراه از خطر سیل و خطرات جانی و مالی گزارش شده در منطقه
- بررسی تاثیر تغییرات مورد نظر بر افزایش تراز سیلاپ و چگونگی عبور این جریان سیلاپ
- چگونگی تأثیر متقابل جریان و طرح بر مورفولوژی رودخانه
- درنظر گیری حریم مناسب برای استقرار کاربری‌ها خصوصاً در بازهایی که فرسایش پذیر هستند مشابه قوس‌های خارجی
- ارزیابی خسارات احتمالی ناشی از وقوع سیلاپ
- تاثیر اقدامات حفاظتی و ساماندهی رودخانه در محدوده مورد نظر بر سایر تاسیسات موجود در مسیر رودخانه از جمله پل‌ها، بندهای انحرافی، دهانه‌های آبگیر و ...
- کنترل تغییرات کاربری اراضی بستر از حیث انطباق با اهداف طرح‌های مطالعاتی و اجرایی شرکت‌های آب منطقه‌ای و سایر ارگان‌های متولی در کوتاه مدت، میان مدت و بلندمدت
- درنظر گیری حریم به عنوان فضای عبور و مرور کارشناسان شرکت‌های آب منطقه‌ای و ماشین آلات آن‌ها برای انجام عملیات لایروبی و گشت زنی

۱-۵-۲-ع-ضوابط حاکم بر صدور مجوز دستخواه از بستر غیرفعال رودخانه (اده ۷)

- این نوع مجوزها معمولاً در مواردی صادر می‌گردد که رودخانه‌ها و یا مسیل‌ها در دشت سیلابی جریان دارند و عرض بستر به اندازه کافی بزرگ است.
- اطمینان از آبگذری سیلاپ حداقل با دوره بازگشت ۵ سال
- عدم کاشت هرگونه درخت و یا غرس نهال
- جلوگیری از بکارگیری آفت کش‌ها، سموم و کودها خصوصاً در مجاورت رودخانه‌های تامین کننده آب شرب

- جلوگیری از حفر چاه در حد بستر رودخانه (لازم به ذکر است بهره برداری از چاههای دارای مجوز منوط به ایجاد ضوابط ماده ۱۰ میسر خواهد بود)

- در صورت بروز هرگونه خسارت ناشی از سیل و نظایر آن هیچگونه مسئولیتی بر عهده وزارت نیرو نخواهد بود.
- اجاره اراضی بستر رودخانه‌ها در بالادست سدها (تا محلوده شاعع تأثیر تغییر کیفیت آب) ممنوع است.
- با توجه به اینکه برداشت مصالح رودخانه‌ای از اراضی بستر رودخانه‌ها صورت می‌پذیرد می‌توان جهت امکان نظارت بهتر بر عملکرد این شرکت‌ها و جلوگیری از تردد آن‌ها در سایر قسمت‌های بستر رودخانه محلوده اراضی‌ای که جهت برداشت مستقیم در اختیار بهره برداران قرار می‌گیرد را در قالب اختیارات این ماده اجاره داد.

۵-۲-۶- ضوابط حاکم بر صدور مجوز استفاده از بستر مرده و مازاد رودخانه

✓ استفاده از بستر مرده رودخانه (ماده ۱۱)

- اراضی بستر مرده رودخانه‌ها اراضی هستند که مطابق قانون صرفاً برای طرح‌های آب و برق قابل استفاده می‌باشند. بنابراین نوع کاربری مشمول این ماده مشخص است ولیکن دوره بازگشت مورد نیاز برای احداث دیواره ساماندهی تابع درجه اهمیت تاسیسات و میزان ریسک پذیری سیلاب آن‌ها خواهد بود.

- ارائه طرح توجیهی با رعایت ملاحظات فنی، زیست محیطی و حقوقی ضروری می‌باشد.
- موافقت با این امر منوط به جانمایی طرح توسط مقاضی در نقشه حد بستر و حریم رودخانه و نحوه حفاظت، ساماندهی و کناره‌بندی رودخانه و تامین شرایط فنی مورد انتظار در جهت کاهش ریسک ناشی از خطرات سیلاب احتمالی می‌باشد.

✓ استفاده از اراضی مازاد رودخانه (ماده ۱۰ آیین نامه)

- در واگذاری این اراضی اولویت با مجاورین رودخانه است که شرکت آب منطقه‌ای باید قبل از هرگونه اقدامی این مهم را مورد رسیدگی قرار دهد. کسب استعلام کتبی از مجاورین رودخانه ضروری می‌باشد.

- چگونگی دیواره سازی و مشخصات فنی دیواره باید به دقت تعیین گردد.
- خط اجرای پروژه بسیار حائز اهمیت است. باید مسیر دیواره سازی با اقدامات صورت گرفته در بالادست و پایین دست رودخانه همخوانی داشته باشد و مقطع جریان برای آبگذری سیلاب ایمن باشد.

- اجرای دیواره ساماندهی به نحویکه دبی با دوره بازگشت مناسب با نوع کاربری مورد انتظار و یا کاربری غالب منطقه هرکدام که بیشتر بود را عبور دهد.

- در نظر گرفتن ارتفاع آزاد مطابق جدول ذیل برای افزایش ضربی اطمینان آبگذری سیلاب (نشریه ۳۱۰)

ارتفاع آزاد موردنیاز در طراحی دیوارهای سالمانی

ارتفاع آزاد (متر)	مداد سیالاب (متراز بر ثانی)
۰/۶	کمتر از ۲۰۰
۰/۸	۲۰۰ تا ۵۰۰
۱	۵۰۰ تا ۲۰۰۰
۱/۲	۲۰۰۰ تا ۵۰۰۰
۱/۵	۵۰۰۰ تا ۱۰۰۰۰
۲	بیش از ۱۰۰۰۰

- ایجاد هرگونه اعیانی صرفاً در تراز بالاتر از رقوم دایک میسر خواهد بود. بدینهی است ایجاد هرگونه اعیانی پایین تراز رقوم فوق صرفاً در قالب اجرای ستون مجاز خواهد بود.
- پیش بینی پیلوت و پارکینگ در طبقه همکف به منظور اطمینان از کاهش خطرات سیالاب ناشی از وقوع سیالاب با دوره بازگشت بالاتر ضروری می باشد.
- تاسیسات برقی و مکانیکی از امنیت کامل برخوردار باشند و کلید و پریزها در ارتفاع مناسب نصب گردند.
- سیستم جمع آوری فاضلاب و نصب تاسیسات مربوطه در متنهی الیه حد بستر اجرا گردد.
- استفاده از سیستم سپتیک تانک و ایمهوف تانک با بکارگیری چاه ها و یا ترانشه های جذبی در مناطقی که فاصله کف چاه یا ترانشه از سطح آب های زیرزمینی کمتر از ۳ متر باشد ممنوع است.(استاندارد خروجی فاضلاب ها)
- تاسیسات تصفیه فاضلاب بایستی به گونه ای طراحی، اجرا و بهره برداری گردد تا پیش بینی های لازم جهت به حداقل رساندن آلودگی در موقع اضطراری از قبیل شرایط آب و هوایی نامناسب، قطع برق، نارسایی تجهیزات مکانیکی و ... فراهم گردد.(رعایت استاندارد خروجی فاضلاب ها)
- نصب سیستم هشدار آلودگی در مواردی که شبکه پایش کیفیت آب وجود ندارد و یا رودخانه ظرفیت پذیرش آلودگی را ندارد ضروری می باشد.

۵-۵-۲-۶ استفاده از بستر متروک مسیلهای (اده ۱۱)

بستر های متروک مسیل ها اراضی هستند که به علت تغییرات طبیعی و غیرطبیعی دیگر احتمال حدوث سیالاب در آن مجاری وجود ندارد و عملاً در صورت عدم برنامه ریزی برای حفاظت از آن ها این اراضی مورد استفاده سودجویان قرار خواهد گرفت. چنانچه تنها به علت متروکه شدن مسیل بخش هایی از آن تصرف شده باشد و محدوده مجرای قابل تشخیص باشد این اراضی پتانسیل اجاره بستر را خواهند داشت و می توان مطابق روال گفته شده نسبت به اجاره آن

اقدام نمود . قاعدها برای تعیین کاربری این اراضی دیگر نیازی به کنترل آبگذاری سیالات نمی باشد مضافاً اینکه چون این اراضی حريم ندارند نیازی به رعایت ضوابط حریم کیفی نخواهد بود. البته موافقت با هرنوع کاربری باید تابع ضوابط زیست محیطی و در قالب کاربری های مجاز مصوب در طرح های هادی و تفصیلی باشد.

لازم به ذکر است در این گونه مجاری عملاً به علت عدم جریان در مجرأ و توسعه تصرفات مشخص نمودن مسیر آبراهه به دشواری صورت می پذیرد.

لیکن چنانچه شوبله صحرایی دال بر وجود میل در مختص شخص نباشد و ب عبارتی اراضی شناسی شده در نقشه‌ها در روی زمین از حکم میل خارج شده و قابل شناسایی نباشد و پاگلوبی به استعمالی که دارای اسناد مالکیت معتبری نباشد می‌توان به شهزاداری علام نوادن اراضی از حکم میل خارج کرده و وزارت سرمهاد عالی بر آن نماید.

۱۱-۲-ع^تیعنی مدت زمان انتها و قرارداد

به طور کلی مدت زمان انعقاد قراردادهای اجاره بستر به صورت کوتاه مدت و یکساله می‌باشد اما از آنجاییکه در اثر اجرای ضوابط ماده ۸ و ماده ۱۰ بهره برداران جهت امکان بهره‌برداری از اراضی مازاد بستر متحمل صرف هزینه‌ای می‌گردد که بازگشت سرمایه آنان و اقتصادی نمودن طرح شان در مدت زمان یکسال را امکان‌پذیر نمی‌نمایند بنابراین تعیین مدت زمان قرارداد اجاره بستر نیازمند در نظر گرفتن پارامترهای ذیل می‌باشد:

۱-۱۱-۲-ع تیمین دوره زمانی سودآوری

با توجه به اینکه عموماً متقاضیان بهره برداری از بستر رودخانه‌ها سرمایه‌گذاری‌هایی را برای استقرار کاربری مورد نظرشان باید انجام دهند و عموماً باگرفتن وام و ... تا مدت زمانی طرح شان صرفه اقتصادی (سودآوری) نخواهد داشت تقادی اجاره اراضی را برای مدت زمان طولانی (بیش از یکسال) می‌نمایند. بنابراین نتایج ارزیابی اقتصادی طرح برای محاسبه حداقل زمان نیازمند سودآوری حائز اهمیت می‌باشد. چنانچه در بازه انتخابی برای قرارداد اجاره بستر عملیات ساماندهی رودخانه صورت گرفته است و متقاضی نیازمند صرف هزینه جهت بهره برداری از اراضی نمی‌باشد مراقبت لازم صورت پذیرد تا این هزینه‌ها در تعیین دوره سود آوری طرح به عنوان منافع در نظر گرفته شود اما چنانچه هزینه ساماندهی با متقاضی باشد این هزینه‌ها باید در هزینه‌های طرح لحاظ گردد و قاعدهاً عمر اقتصادی نسبت به حالت قبل طولانی تر خواهد شد.

۲-۱۱-۲- عرضی و ضعت ادافت توسعه ای منطقه ای جست استفاده از اراضی بازار و دخانه ها

به طور کلی انتظار می‌رود شرکت‌های آب منطقه‌ای پس از شناسایی اراضی مستعد آن بخش از اراضی را که برای فعالیت‌های عمرانی و توسعه‌ای و اجرای طرح‌های زیربنایی لازم می‌باشد را به صورت بلند مدت اجاره ندهند و مراقبت لازم صورت نمایند به نحو که تا قابل اخたمه زمان قرارداد به آن اراضی، نیاز نداش.

باکنسل دوره زمانی سودآوری و حداکثر مدت زمان امکان اجراهه اراضی می توان مدت زمان قرارداد اجراهه برتر را تعیین نمود. البته توصیه می کرد مدت زمان انعقاد قرارداد اجراهه برتره یکسان محو و گردد و در صورت رعایت قوانین، مقررات و تعمیدات از سوی متابعه موافق شرکت بهی آب منطقه ای قرارداد تعابی تهدید بالانه خواهد بود. انعقاد قرارداد با قابلیت تهدید بالانه و حداقل شرط تعقیف ده سال ایامون یک تقدیم نامه بالادستی ده

سالان پس از تایید کنید اجاره اراضی بشرط و خانه های شرکت آب منطقه ای (موضوع ابلاغیه شماره ۱۵۲۰۹/۱۰۰/۹۵/۸/۲) با جوزمیر عامل شرکت آب منطقه ای و مازاد ناسقف ۳۰ سال با خذمجزه مجمع عمومی شرکت مربوط خواهد بود.

۷-۱۱-۲-عفرمت قرارداد احصاره بسته و نحوه انعقاد آن

با توجه به اختیارات حاصل از مواد ۱ و ۲ قانون توزیع عادلانه آب مصوب سال ۱۳۶۱ و مفاد آئین نامه مربوط به بستر و حریم مجاری آبی مصوب سال ۱۳۷۹ و به منظور ایجاد وحدت رویه در اجرای مواد ۸، ۷ و ۱۰ آئین نامه مذکور فرمت قرارداد اجاره بستر ابلاغی طی نامه شماره ۱۰۰/۵۵۴۸۷/۸/۲۳ جهت انعقاد قرارداد توسط شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان و یا هرگونه تمدید قراردادهای قبلی ملاک عمل می باشد.

۲-۱۲-عاهم نکات فنی بحث صدور مجوز عبور خطوط انتقال نفت و گاز و ... (داده ۱۲ آمین نامه)

- تاسیسات انتقال نفت، گاز، آب و ... عبوری از کف رودخانه باید پایین تر از عمق فرسایش عمومی و در موقع ضرورت پایین تر از عمق فرسایش موضعی طراحی گردد.(حداقل یک متر پایین تر از عمق فرسایش)
- پرنمودن محل ترانشه با مصالح اولیه رودخانه‌ای به منظور جلوگیری از فرسایش موضعی با تراکم بالا
- الزام اجرای سازه‌های کف بند در بازه‌های فرسایشی
- در مورد خطوط انتقال هوایی حداقل ارتفاع خط انتقال از رقوم طبیعی زمین ۵ متر باشد و در صورت وجود دیواره در حاشیه بستر بالاتر از رقوم مذکور ارتفاع خط انتقال از دیواره بلندتر باشد.
- جنس خطوط انتقال کاملاً غیر قابل نفوذ بوده و با منابع آب سطحی و زیرزمینی تبادل جریان نداشته باشد.
- اتخاذ تمهیدات لازم برای کنترل نشت سیستم و ضرورت اخذ مجوز از سازمان حفاظت محیط زیست(شیرهای قطع و وصل جریان، خط انتقال جایگزین، ابزار کنترل افت فشار یا نشت سیستم و...)
- ورود خطوط انتقال به بستر حتی المقدور از محدوده حریم صورت پذیرد و رضایت صاحب حریم نیز اخذ گردد.
- عمق تاسیسات عبوری از حریم حداقل یک متر باشد
- نصب تابلو در دو ساحل رودخانه به منظور تشخیص مسیر جریان
- رعایت حداقل ارتفاع خطوط هوایی دکل فشار قوی بر اساس استانداردهای وزارت نیرو
- **نکات لازم الاجرا که توسط مجری طرح (یا نکار مر بوط) ماید رعایت گردد**

- عدم حق ایجاد هرگونه اعیانی مانند اتاق کنترل، سایت نگهبانی در اراضی بستر و حریم رودخانه بدون هماهنگی
- ارائه برنامه زمانبندی عملیات اجرا و نقشه های اجرایی
- هماهنگی لازم در خصوص هرگونه انحراف جریان و کسب موافقت لازم
- پذیرش مسئولیت خسارات ناشی از نشت جریان و آلودگی منابع آب و بروز سیلاب احتمالی از طریق سپردن اقرارنامه مبنی بر آگاهی نسبت به خطرات بالقوه و تعهد درمورد پذیرش هرگونه ضمان ناشی از عواقب آن
- ارائه برنامه های پایش تاسیسات
- حفاظت از رپرها و نشانه های مسیر عبور خط انتقال
- جمع آوری کلیه تاسیسات از بستر رودخانه و اعاده به وضع سابق
- ارائه نقشه های حین ساخت به شرکت
- در طرح های عبوری از حریم اخذ مجوز صاحب حریم
- ارائه تعهد نامه ثبتی مبنی بر رعایت موارد مذکور
- ✓ لازم به ذکر است صدور هرگونه مجوز بحث عبور خطوط حامل مواد نفتی و آلینه از رودخانه‌ای تاین کنده آب شرب منع می‌باشد.

۱۳-۲-۶-ع اهم نکات فنی بحث صدور مجوز ماده ۱۳ آمین نامه به مُطبور اجرای طرح های عمرانی

مطابق تبصره ۳ ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب، ایجاد هر نوع اعیانی و حفاری و دخل و تصرف در بستر رودخانه ها و انهر طبیعی و ... ممنوع است مگر با اجازه وزارت نیرو، بر اساس این ماده نیز کلیه شرکت ها، نهادها و موسسات دولتی و یا وابسته به دولت موظفند قبل از اجرای طرح های خود و صدور پروانه لازم حدود بستر و حریم رودخانه را استعلام نمایند. شرکت های آب منطقه ای و سازمان آب و برق خوزستان به عنوان نمایندگان قانونی وزارت نیرو در سطح کشور مسئول پاسخگویی به اینگونه تقاضاها هستند.

بنابراین در این بخش ضوابط فنی لازم جهت بررسی درخواست های احداث و ایجاد سازه های تقاطعی از جمله پل ها، دیواره های سیلbind به عنوان دو نمونه سازه تقاطعی و موازی ارائه گردیده است.

۱-۱۳-۲-ع از سازه های تقاطعی

با توجه به تاثیر نامطلوب سازه های تقاطعی متواتی بر عبور جریان سیلاب و تغییر مورفولوژی رودخانه از صدور مجوز برای پل های اختصاصی متواتی تا حد امکان پرهیز گردد و حتی المقدور سازه های تقاطعی مورد نیاز در قالب پل های عمومی تعییه گردد

✓ مکان یابی مناسب سازه تقاطعی

- انتخاب محل سازه حتی المقدور باید در محل هایی باشد که نیاز به هزینه های ساماندهی نداشته باشد.
- مسیر اصلی آبراهه بر اساس نوع رفتار رودخانه و پایداری یا ناپایداری آن مشخص گردد.
- محل سازه طوری انتخاب شود که در آن مکان خط جریان در تالوگ بر محور سازه عمود باشد.
- برای جلوگیری از تغییر رژیم جریان حتی المقدور سازه ها در بازه های مستقیم اجرا گردد.
- در صورت اجرا برای احداث سازه ها در مئاندرها ترجیحاً محل سازه نقطه عطف قوس (پایان قوس خارجی و آغاز قوس داخلی) انتخاب گردد

✓ نظریت آنکری جریان از سازه تقاطعی

در محاسبه دوره بازگشت سیل طراحی، مسائلی چون تلفات جانی و خسارت اقتصادی ناشی از شکست سازه لحاظ شده باشد و حداقل ظرفیت عبور دبی با دوره بازگشت ۲۵ سال را داشته باشد. البته لازم است دوره بازگشت سیلاب طراحی متناسب با کاربری مجاور آن وفق جدول ارائه شده در بخش ۱-۱۱-۶-۲ تعیین گردد و ارتفاع آزاد سازه جوابگوی گذردهی افزایش تراز سطح آب در بالادست، ناشی از عوامل مختلف از جمله تنگ شدگی مجراء، انسداد دهانه و ... باشد.

✓ کنترل عمق فرسایش و آبگشتنی موضعی در مجاورت پایه‌های سازه

- در طراحی پایه‌ها میزان فرسایش بستر در اطراف سازه ناشی از آبشناسنگی عمومی و موضعی باید محاسبه و کنترل گردد.
- تراز کف پایه پایین تر از حداکثر عمق آبشناسنگی باشد.
- تراز بالای کلاهک فوچانی شمع‌ها حداکثر برابر بستر طبیعی رودخانه باشد.

✓ نحوه هدایت جریان به سمت سازه

- اطمینان از امکان هدایت مستقیم جریان به سمت سازه حائز اهمیت می‌باشد زیرا انحراف جریان و هدایت آن به پشت سازه موجب بروز خسارت خواهد گردید.
- عموماً در رودخانه‌هایی با پیچ و خم ناپایدار دیواره‌های هدایت باید به اندازه سه چهارم عرض آبراه به سمت بالادست و یک چهارم آن به سمت پایین دست امتداد داشته باشند.

✓ حافظت موافق

- چنانچه سازه در بازه پایدار رودخانه ساخته نشود می‌بایست پیش‌بینی لازم برای کنترل فرسایش سواحل آبراهه در بالادست و پایین دست آن لحاظ گردد.

✓ نکات لازم الاجرا که توسط مجری طرح (یا همان راه مربوط) باید رعایت کرده‌باشد

- عدم حق ایجاد هرگونه اعیانی مانند اتاق کنترل، سایت نگهبانی در اراضی بستر و حریم رودخانه بدون هماهنگی
- ارائه برنامه زمانبندی عملیات اجرا و نقشه‌های اجرایی
- هماهنگی لازم در خصوص هرگونه انحراف جریان و کسب موافقت لازم
- پذیرش مسئولیت خسارات ناشی از بروز سیلاب در زمان اجرا و بهره برداری
- ارائه برنامه و ساز و کار لایروبی در اطراف پایه‌های پل در زمان بهره برداری
- جمع آوری کلیه تاسیسات از بستر رودخانه و اعاده به وضع سابق
- ارائه نقشه‌های حین ساخت به شرکت
- اخذ مجوز صاحب حریم در طرح‌های عبوری از حریم
- ارائه تعهد نامه ثبتی مبنی بر رعایت موارد مذکور

۲-۱۳-۲-عساوه‌های موازی و حاشه‌ای (أنواع دیواره‌های سلیند، آبکریه و تاسیات جانبی)

۲-۱۳-۲-۱-عدیاره‌های سلیند

✓ خط پروژه

- اگر چنانچه متقاضی دیواره سیل بند را در حد بستر ۲۵ ساله بسازد با رعایت مسائل پایداری اجرای دیواره در یک طرف منوط به اینکه اراضی ساحل مجاور تحت تاثیر سیلان قرار نگیرند بلامانع خواهد بود.
- لیکن چنانچه خط پروژه را داخل حد بستر اجرا نماید در این صورت حفاظت دو طرف رودخانه ضروری می‌باشد. در این صورت تنگ شدنگی مجرما نباید بستر فعال رودخانه را محدود نماید و دوره بازگشت میزان سیلان عبوری باید متناسب با دوره بازگشت کاربری‌های غالب در محدوده طرح و کاربری مورد تقاضا هر کدام بیشتر بود باشد.

✓ عمق پی سازه‌های موازی

- عمق پی باید پایین تر از عمق فرسایش موضعی باشد.

✓ افعال ابد او اتمای دیواره باید نقاط پایدار

- جهت پیشگیری از انحراف سیل از بالادست و نفوذ به پشت دیواره و تخریب آن و همچنین پیشگیری از تغییر مسیر جریانات سیلان در پایین دست لازم است ابتدا و انتهای دیواره‌های سلیند به نقاط پایدار متکی و متصل گرددند. در صورت عدم وجود سازه پایدار یا سازند زمین‌شناسی دیواره سلیند در بالادست و پایین دست با طراحی دیواره‌های هادی به بستر قانونی متصل گردد.

✓ جنس مصالح دیواره

- جنس مصالح دیواره قاعده‌تاً تابع منابع قرضه و مصالح رایج منطقه، مسائل زیست محیطی و حفظ مناظر شهری و روستایی در مناطق جمعیتی خواهد بود.

۲-۱۳-۲-۲-عآبکریه و تاسیات جانبی

قبل از هرگونه اقدام اطمینان از امکان تخصیص آب و کنترل مجوز تخصیص صادره برای کاربری مورد نظر ضروری می‌باشد.

✓ مکان یابی مناسب برای آبکری

- قوس خارجی مناندرهای رودخانه‌ای (دو برابر عرض رودخانه پایین تر از محل تلاقی امتداد خط مرکز جریان با ساحل)
- در صورت اجبار به انتخاب بازه‌های مستقیم محل برداشت طوری انتخاب گردد که حداقل فاصله را باتالوگ رودخانه داشته

باشد.

- از تاسیس ایستگاه در شاخه‌های فرعی رودخانه‌های شریانی، دلتای ورودی به مخازن سدها، محل تلاقی دو شاخه از رودخانه و جزایر رودخانه جلوگیری شود.
- جنس زمین در محل آبگیری از رودخانه از نظر زمین شناسی مستحکم باشد و فرسایش‌پذیر نباشد.

✓ زاویه ورود جریان

- زاویه آبگیری برای حداقل نمودن ورودی رسوبات بین ۷۰ تا ۷۵ درجه با خط جریان توصیه شده است.

✓ تثیت مسیر جریان

- به منظور تثیت مسیر جریان دیواره‌های رودخانه در بالادست و پایین دست محل آبگیری با سازه‌های حفاظتی مناسب محافظت شوند و برای جلوگیری از تغییر مسیر رودخانه در بالادست می‌توان از سازه‌های آبشکن در ساحل مقابل آبگیر به فاصله‌ای برابر عرض رودخانه اقدام نمود.

✓ میرکات فنی مورد نیاز

- از جانمایی تاسیسات ایستگاه بپیار در داخل حد بستر تا حد امکان خودداری گردد.
- جانمایی تاسیسات آبگیر و لوله مکش در بستر بلامانع است ولیکن تمہیدات لازم جهت جلوگیری از خسارت سیل باید رعایت گردد.

۱۴-۲-ع. انواع موافقت‌های مجاز‌های حریم کمی و کیفی رودخانه‌ها

- مطابق قوانین اراضی حریم در مالکیت اشخاص می‌باشد و وزارت نیرو بر این اراضی حق ارتفاق دارد.
- ضرورت کسر اراضی حریم از اسناد مالکین به موجب بخشنامه معاون رئیس قوه قضائیه و رئیس سازمان ثبت اسناد و املاک کشور وجود ندارد ولیکن صرفاً مساحت و حدود کل ملک با قید مقدار حریم در اسناد مالکیت درج و مقدار حریم به عنوان حقوق ارتفاقی وزارت نیرو منظور می‌شود.
- ایجاد هر نوع اعیانی در حریم کمی رودخانه‌ها به گونه‌ای که مانع از عبور و مرور و دسترسی به رودخانه گردد و یا رودخانه را از نظر آلودگی تهدید نماید ممنوع است.
- استقرار هر نوع کاربری در حریم کیفی منوط به رعایت ضوابط مندرج در بند ۶-۲-۵ خواهد بود.
- لازم به ذکر است پس از اجرای دیواره ساماندهی و ایجاد شرایط ماده ۱۰ آیین‌نامه مربوط به بسترهای حریم رودخانه، حریم کمی و کیفی پس از دیواره ساماندهی اعمال خواهد شد.

۳-ع- حفاظت و پايش اراضي

شرکت‌های آب منطقه‌ای و سازمان آب و برق خوزستان در راستای اجرای تکالیف قانونی در حفاظت از اراضی بسترو حریم رودخانه‌ها، سواحل و تالاب‌ها موظفند از منابع اعتباری طرح‌های تملک دارایی استانی و ملی نسبت به تشکیل گروه‌های گشت و بازرسی اقدام نمایند. آنچه مسلم است کترول گزارشات بازدید گروه‌های گشت و بازرسی و همچنین نظارت بر عملکرد این گروه‌ها نیازمند تشکیل کمیته‌ای مرکب از مدیر امور یا رئیس شهرستان، کارشناس دفتر مهندسی رودخانه و کارشناس اکیپ گشت می‌باشد تا نسبت به تنظیم برنامه بازدید از منابع آب سطحی در بازه‌های دارای اولویت اقدام گردد سپس بر اساس نتایج گزارشات اقدامات لازم جهت برخورد با متصرفین صورت پذیرد.

۳-۱-ع- نحوه عملکرد گروه‌های گشت و مازرسی

به طور کلی برنامه عملکرد گروههای گشت و بازرگانی باید در سه محور زیر متمرکز گردد.

-پایش مستمر نقاطی که دارای سابقه اخطرار بوده‌اند.

-پایش مرتب نقاطی از رودخانه که در قالب قرارداد اجاره بستر واگذار گردیده است یا با برداشت مصالح رودخانه‌ای در آن نقاط موافقت گردیده است.

- برنامه ریزی برای پایش کلیه مجاری و منابع آب سطحی اعم از رودخانه، تالاب، انهار طبیعی، سواحل و ... به نحویکه دوره بازدید از بازههای دارای اولویت کوتاهتر و با دقیق پیشتری صورت پذیرد.

چنانچه عوامل مزاحمت دمود و ده بستره و حریم رو دخانه ناشی از بیجاد اعیانی، و رو دآلوگی بر رو دخانه و سایر محاری آبی باشد ابتدا اخبارهای لازم به مصرف اعلام می کردد سپس کروه گشت و بازری از مرحله شناسی مصرف تازان رفع کامل تصرفات مطابق کردش کار مندرج دنبه ۴-۲۰۱۷ پایش مفهومی مطلور رفع مزاحمت و اجرای بحثه ۲۰۱۷ قانون توزیع عادله آب اقدام می نماید.

۲-۳-ع- تامین اعتبارات موردنیاز کروههای کشت و مازرسی

در راستای اعمال سیاست‌های برون سپاری فعالیت‌ها، شرکت‌های آب منطقه‌ای می‌توانند کلیه فعالیتهای حفاظت و کنترل حد بستر و حریم رودخانه‌ها، آبرهه‌ها، انهار و .... را به شرکت‌های خصوصی واجد شرایط و ذیصلاح نیز واگذار نمایند با توجه به عدم اختصاص ردیف اعتباری خاص برای تامین هزینه‌های گروههای گشت و بازرگانی لازم است تاحد امکان هزینه‌های مربوطه از محل اعتبارات طرح تعادل بخشی تامین گردد همچنین شرکت‌ها می‌توانند از محل درآمدهای حاصل از اجاره بستر نیز نسبت به تامین هزینه‌های مربوطه در این بخش اقدام نمایند.

۴-ع-آزادسازی و برخورد با متصرفین

مطابق تبصره ۴ ماده ۲ قانون توزیع عادلانه آب، وزارت نیرو در صورتی که اعیانی‌های موجود در بستر و حریم انهر و رودخانه‌ها و کanal‌های عمومی و مسیل‌ها و مرداب و برکه‌های طبیعی را برای امور مربوط به آب یا برق مزاحم تشخیص دهد به مالک یا متصرف اعلام خواهد کرد که ظرف مدت معینی در تخلیه و قلع اعیانی اقدام کند و در صورت استنکاف وزارت نیرو با اجازه و نظرت دادستان یا نماینده او اقدام به تخلیه و قلع خواهد کرد. خسارات به ترتیب مقرر در مواد ۴۳ و ۴۴ قانون مذکور تعیین و پرداخت می‌شود.

مطابق لایحه قانونی رفع تجاوزات از تاسیسات آب و برق کشور مصوب سال ۱۳۵۹، چنانچه در مسیر و حریم خطوط انتقال و توزیع نیروی برق و حریم کanal‌ها و انهر آبیاری احداث ساختمان یا درختکاری و هر نوع تصرف خلاف مقررات شده یا بشود سازمانهای آب و برق بر حسب مورد با اعطای مهلت مناسب با حضور نماینده‌گان دادستان مستحدثات غیر مجاز را قلع و رفع تجاوز خواهند نمود. شهربانی و ژاندارمری مکلفند که به تقاضای سازمانهای ذیربطری برای اعزام ماموران کافی و انجام وظیفه اقدام نمایند.

مطابق ماده ۶۹۰ قانون مجازات اسلامی مصوب سال ۱۳۷۵ نیز هرکس به وسیله صحنه سازی از قبیل پی‌کنی، دیوارکشی، تغییر حدفاصل، امحای مرز، کرت بندی، نهرکشی، حفرچاه، غرس اشجار و زراعت و امثال آن به تهیه آثار تصرف در اراضی مزروعی اعم ازکشت شده یا در آیش زراعی، جنگل‌ها و مراعت ملی شده، کوهستان‌ها، باغها، قلمستان‌ها، منابع آب، چشمه سارها، انهر طبیعی و پارک‌های ملی، تاسیسات کشاورزی و دامداری و دامپروری وکشت و صنعت و اراضی موات و بایر و سایر اراضی و املاک متعلق به دولت یا شرکت‌های وابسته به دولت یا شهرداری‌ها یا اوقاف و همچنین اراضی و املاک و موقوفات و محبوسات واثلات باقیه که برای مصارف عام‌المنفعه اختصاص یافته یا اشخاص حقیقی یا حقوقی به منظور تصرف یا ذی حق معرفی کردن خود یا دیگری، مبادرت نماید یا بدون اجازه سازمان حفاظت محیط زیست یا مراجع ذیصلاح دیگر مبادرت به عملیاتی نماید که موجب تخریب محیط زیست و منابع طبیعی گردد یا اقدام به هرگونه تجاوز و تصرف عدوانی یا ایجاد مزاحمت یا ممانعت از حق در موارد مذکور نماید به مجازات یک ماه تا یک سال حبس محکوم می‌شود. دادگاه موظف است حسب مورد رفع تصرف عدوانی یا رفع مزاحمت یا ممانعت از حق یا اعاده وضع به حال سابق نماید.

تبصره ۱- رسیدگی به جرائم فوق الذکر خارج از نوبت به عمل می‌آید و مقام قضایی با تنظیم صورت‌مجلس دستور متوقف ماندن عملیات متجاوز راتا صدور حکم قطعی خواهد داد.

تبصره ۲- در صورتی که تعداد متهمنان سه نفر یا بیشتر باشند و قرائن قوی بر ارتکاب جرم موجود باشد قرار بازداشت صادر خواهد شد، مدعی می‌تواند تقاضای خلع ید و قلع بنا و اشجار ورفع آثار تجاوز را بنماید.

نمایه‌سازی کرده از خبریت‌های قانونی شرایح خانفیت از منابع آب استان و شهرستان گردیده است نیات خانفیت از افعال ^{گشل} کرده است نیات اسعاوه صورت کیرو تاباجیت این شوابتوان نسبت به تخریب صرافات و برخورد با متصرفین و پمده زین خواری بخوبیتی مبارزه نمود.

گردش کار قلع تصرفات واقع در اراضی بسته و حریم رو دخانه

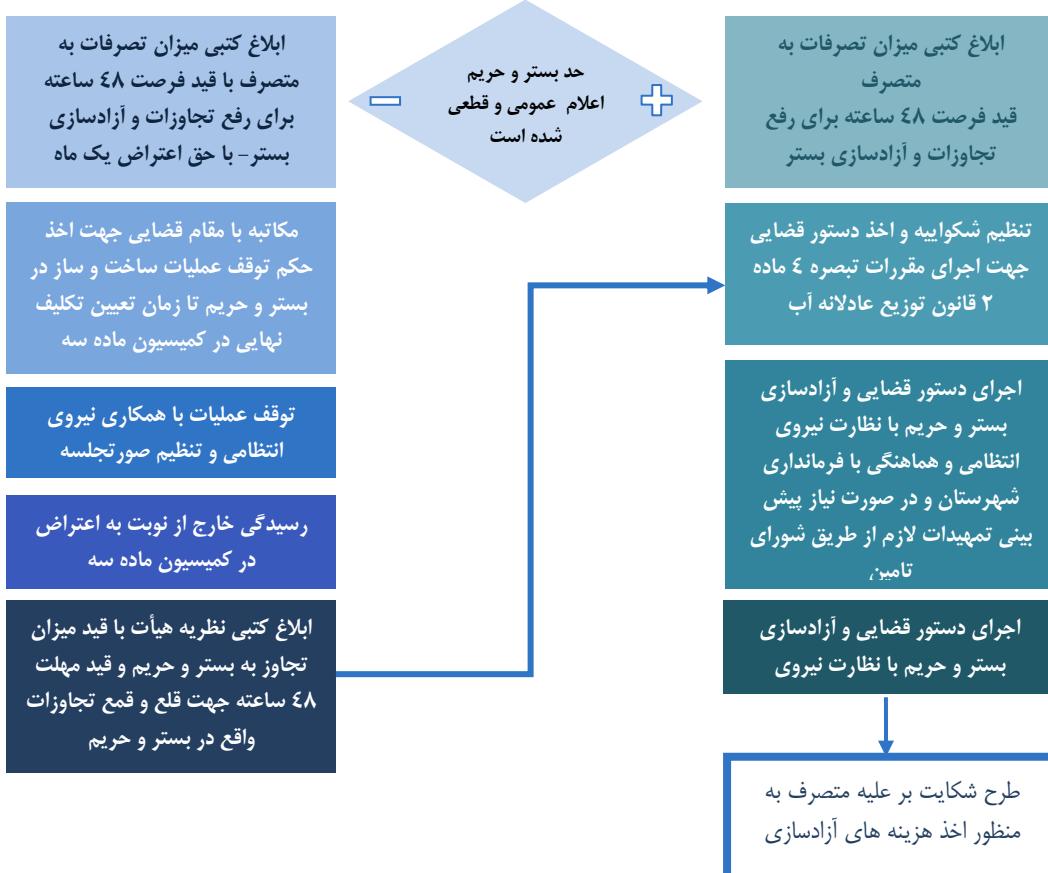
شناسایی تصرفات و صدور اخطاریه جهت (پیوست شماره سه)

"توقف عملیات، رفع تصرف و مراجعته به امور آب مربوطه جهت ارائه مدارک در مهلت ۴۸ ساعت"

تکلیف پیگیری مکرر به گروه های گشت و بازرسی به منظور مراجعته حضوری متصرف تا حصول نتیجه قطعی

تشکیل پرونده بعد از مدت ۴۸ ساعت (در صورت مراجعته و یا عدم مراجعته متصرف)

بازدید فوری کارشناس، پیاده نمودن حدود بستر و حریم و مشخص نمودن میزان دقیق تجاوز

چنانچه تصرفات داخل محدوده حد بستر و حریم رو دخانه گردیده است مرتب جست پیکری و برخورد قانونی برای کناره ای از نوع آلوکی و رو دی به من آلبی، خسارات وارد و سایر موارد تکمیلی به اوازه حافظت محیط زیست شهرستان مربوط ارسال گردیده و پیکری لازم برای برخورد با مخلف و رفع آلوکی و وصول خسارات مربوط صورت نیزه.

۵-ع-آموزش و اطلاع رسانی

با توجه به نقش موثر آموزش و اطلاع رسانی در کاهش تصرفات به حدود بستر و حریم رودخانه‌ها این قسمت از کار در قالب دستورالعملی جداگانه تهیه شده است که به موازات ابلاغ این دستورالعمل ابلاغ خواهد شد.

۷- ارزیابی عملکرد شرکت‌ها

به طور کلی چنانچه در سیستم مدیریتی نظارت و کنترل صورت نپذیرد نمی‌توان انتظار سیستم پویا را داشت. سیستمی پویا است که عناصر آن به طور مدام مورد پایش و ارزیابی قرارگیرند.

بنابراین درنظر است در قالب دستورالعمل "ارزیابی عملکرد دفاتر مهندسی رودخانه و سواحل شرکت‌های آب منطقه‌ای" به طور شفاف مورد ارزیابی قرارگیرد.

بدینسان که کلیه شرکت‌های آب منطقه‌ای پس از ابلاغ پروژه‌های یازده‌گانه طرح بهبود مدیریت در رودخانه‌ها و سواحل کشور و ابلاغ سالانه طرحهای ملی و استانی مهندسی رودخانه و سواحل، عملکرد شش ماهه خود را در قالب چک لیست‌های مذکور برای دفتر مهندسی رودخانه و سواحل ارسال نموده و این دفتر پس از اخذ چک لیست‌ها، با بررسی اطلاعات ارسالی توسط شرکت‌های آب منطقه‌ای، به ارزیابی عملکرد ایشان در اجرای پروژه‌های طرح بهبود و اثرات مثبت و منفی آن خواهد پرداخت. قابل ذکر است که عملکرد کلیه شرکت‌ها بصورت شش ماهه در سایت دفتر مهندسی رودخانه‌ها و سواحل منتشر و مدیران ارشد وزارت نیرو از عملکرد مثبت و یا منفی بخش رودخانه‌ها و سواحل شرکت‌های آب منطقه‌ای مطلع خواهند شد.

۸- اسناد مرتبط

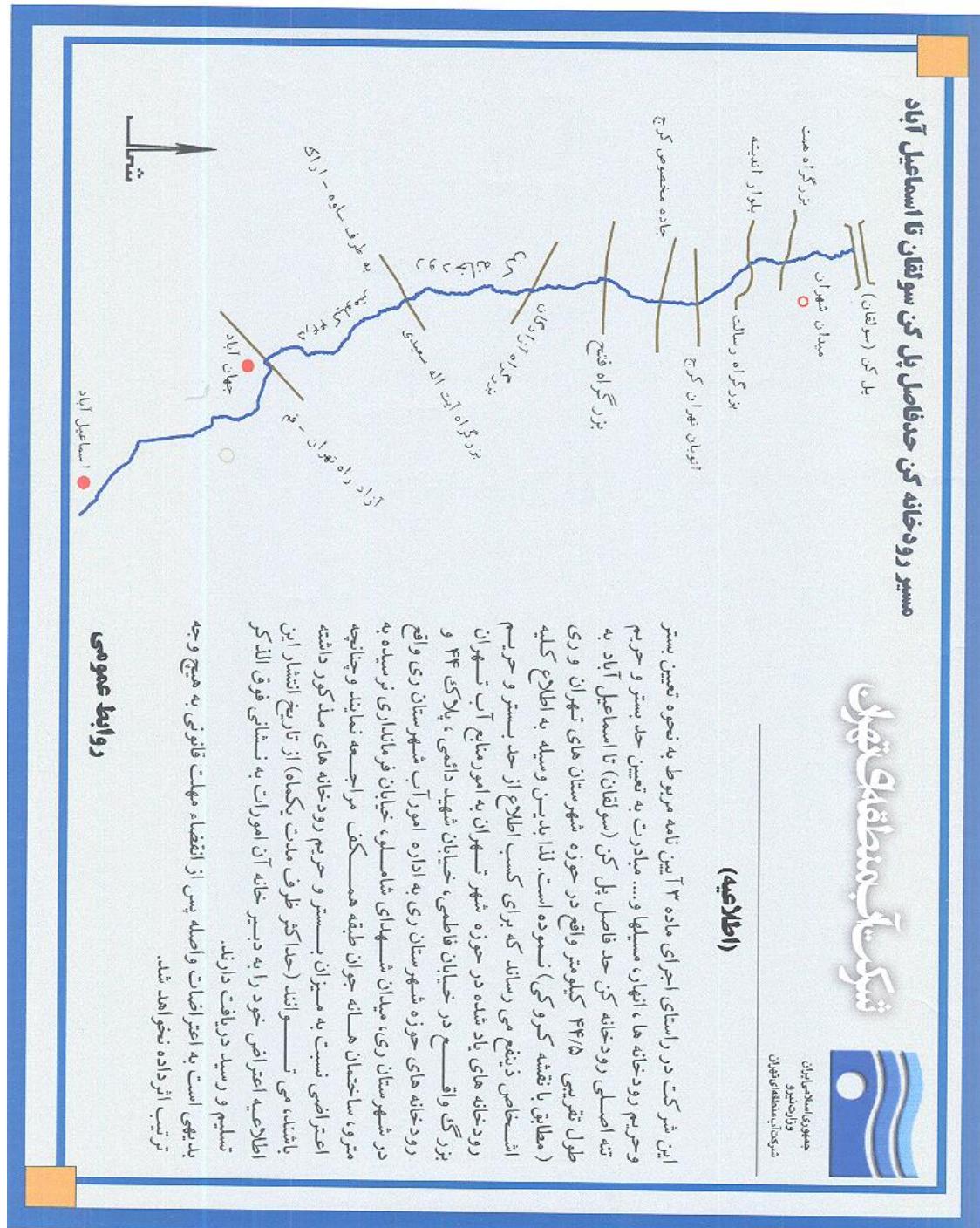
- قانون توزیع عادلانه آب (مصوب سال ۱۳۶۱).
- قانون تعاریف محدوده و حریم شهر، روستا و شهرک و نحوه تعیین آن (مصوب سال ۱۳۸۴).
- آمین نامه مربوط به بسترو حریم رو دخانه، اسناد، سیل ها... (مصوب سال ۱۳۷۹).
- اصلاحیه بند (خ) آمین نامه مربوط به بسترو حریم رو دخانه (مصوب سال ۱۳۸۲).
- راهنمای پنهانی سیل و تعیین حد بسترو حریم رو دخانه، نشریه شماره ۳۰۷، انتشارات معاونت برنامه ریزی و نظارت راهبردی ریاست جمهوری (مصوب سال ۱۳۸۴).
- ضوابط و مسیرهای استقرار واحد اعماقیهای صنعتی و تولیدی (مصوب ۱۳۹۰) و اصلاحیه بندی آن
- بخششامه شماره ۱۴/۳۳۶۵۷۷۱۵۸۳۲ شماره ۸۵/۶/۲۸ مورخ ۱/۴/۱۰۰۰۵۵۴۸۷/۱۰۰۰۵۵۴۸۷/۸/۲۳ درخصوص ابلاغ قرارداد بهسان احراه بسترو دخانه
- بخششامه شماره ۱۰۰/۷۳۲۴/۲/۸۹ مورخ ۶/۲/۸۹ درخصوص نحوه اختساب و علکرد اعضا کمیسیون ماده سه
- دستورالعمل تعیین حریم کمی ابلاغی طی نامه شماره ۱۰۰/۳۱/۱۰۱۲۹ مورخ ۱۱/۲۴/۸۴
- دستورالعمل تعیین حریم کمی ابلاغی طی نامه شماره ۷۰۰/۶۸۵۸۳/۸۹ مورخ ۱۰/۲۹/۸۹
- دستورالعمل نحوه انتقاد قرارداد اراضی بسترو دخانه ابلاغی طی نامه شماره ۱۰۰/۱۵۲۰۹ مورخ ۳/۸/۹۵

۹- اعضا کمیسیون دستورالعمل

- شرکت مدیریت منابع آب: آقایان دکتر میناوند، دوالفقاری، مهندس میدی و خانم مهندس جعفری
- شرکت آب منطقه ای تهران: آقایان مهندس فروغی، صفا، زنگولی، غفاری، قربانی، کریم خانی، عابدی و آقای دکتر اسلامی زاده
- سازمان آب و برق خوزستان: آقای مهندس غیاثی
- شرکت آب منطقه ای آذربایجان شرقی: آقایان مهندس صاحب‌بنانی و آنورزاده
- شرکت آب منطقه ای اصفهان: آقایان مهندس اسلامی و رهرو
- شرکت آب منطقه ای خراسان شمالی: آقای مهندس زلہمی
- شرکت آب منطقه ای گلستان: آقای مهندس شفیعی
- شرکت آب منطقه ای زنجان: آقای مهندس دائم

۱۰- پیست:

۱۰- پیست یک- فرمت اعلام عمومی:

۱۰-۲-پیوست دو- مارک موردنیاز جهت تصمیم کری دخوص اسکریپت کاربری با در اراضی بستر رودخانه هاد قاب قرارداد اجاره بتر:

شرکت مدیریت منابع آب ایران

شرکت آب منطقه‌ای

میزان آبگذری سیلاب در مقطع موردنظر در شرایط فعلی رودخانه و با لحاظ تأسیسات آبی بالادست با دوره بازگشت .....
سال و مقدار..... مترمکعب بر ثانیه است.

رودخانه مورد استعلام تامین کننده آب شرب آب کشاورزی آب صنعتی است .

رودخانه مورد استعلام در لیست رودخانه های حفاظت شده سازمان حفاظت محیط زیست می باشد نمی باشد .

در بالادست محدوده مورد استعلام سد مخزنی----- قرار دارد که در دست ساخت بهره برداری می باشد.

دبی مبنای تعیین بستر فعلی رودخانه دارای دوره بازگشت ..... سال و مقدار..... مترمکعب بر ثانیه است.

در شرایط فعلی محدوده مورد استعلام رودخانه ساماندهی شده نشده است .

عملیات ساماندهی رودخانه توسط شخص حقیقی حقوقی شهرداری شرکت آب منطقه‌ای انجام شده است.

توضیحات تكمیلی.....

دیواره ساماندهی سواحل چپ و راست رودخانه در محدوده مورد اجاره با سیلاب با دوره بازگشت ..... سال و مقدار.....

مترمکعب بر ثانیه طراحی شده و دارای ابعاد طول..... ، عرض..... و ارتفاع ..... متر و جنس مصالح تشکیل دهنده آن ..... می باشد.

آبگیری به روش..... انجام و سازه آبگیر و تأسیسات جانی مشتمل بر ..... بوده و سواحل رودخانه در بالادست و پایین دست محل آبگیری به شیوه ذیل محافظت می شود:

مدت قرارداد اجاره بستر ..... ماه ، نوع اراضی تحت اجاره مطابق ماده ۳ قرارداد اجاره بستر ..... و نوع کاربری اراضی مطابق ماده ۵ قرارداد اجاره بستر ..... می باشد.

تمهیدات درنظر گرفته شده به منظور کاهش تأثیر کاربری موردنظر بر کیفیت منابع آب به شرح ذیل می باشد.

آیا شرکت آب منطقه‌ای پیگیری قضایی جهت ابطال اسناد مالکیت اراضی موردنظر انجام داده است؟ بله خیر -

آبدھی ۲۵ ساله مجرای مورد استعلام در شرایط طبیعی ..... متر مکعب بر ثانیه می باشد.

نحوه انجام مطالعات تعیین حد بستر و حریم رودخانه موردي سراسری بوده است.

مطالعات سراسری تعیین حد بستر و حریم رودخانه توسط مهندسین مشاور ..... در سال ..... انجام و به تصویب دفتر

فی شرکت رسیده نرسیده است .

مقدار حریم کمی ..... متر و مقدار حریم کیفی برای کاربری موردنظر استعلام ..... متر می باشد.

کارشناس مطالعات حد بستر و حریم موردي آقا/خانم ..... با سمت ..... ، مدرک تحصیلی ..... و شماره همراه ..... می باشد.

شماره	✓	نوع مدرک
۱		<p>نقشه در فرمت dwg و شامل:</p> <ul style="list-style-type: none"> - سایت پلان و نحوه جانمایی طرح مزبور نسبت به حد بستر و حریم کمی و کیفی - حد بستر فعل رودخانه - ترسیم موقعیت دیواره ساماندهی و حریم مربوطه - جانمایی آبگیر و تأسیسات مربوطه - جانمایی محل تخلیه پساب و تأسیسات مربوطه - پلی گون کاربری اراضی در بالادست و پایین دست محدوده مورداجاره - موقعیت تأسیسات و سازه‌های طولی و عرضی موجود
۲		نتایج مطالعات هیدرولیک در قالب: ۱- پروفیل طولی جریان ۲- تراز سطح آب و مقادیر سرعت جریان در مقاطع انتخابی(قبل و بعد از اجرای دیواره)
۳		قطع دیواره ساماندهی
۴		پیوست دو قرارداد اجاره بستر: گزارش کارشناس مهندسی رودخانه
۵		پیوست سه قرارداد اجاره بستر: شرایط فنی قرارداد(مشخصات دیواره ساماندهی، آبگیر، تأسیسات جانبی، ادوات اندازه‌گیری و (...))
۶		گزارش توجیهی با کنترل دوره زمانی سودآوری و بر حسب سرمایه‌گذاری انجام شده(در صورتی که مدت قرارداد اجاره بیش از یکسال می‌باشد).
۷		نامه ارگان صادرکننده مجوز تغییر کاربری
۸		مجوز سازمان حفاظت محیط زیست
۹		سوابق ابطال اسناد مالکیت اراضی موردنظر
۱۰		تاییدیه هیئت مدیره شرکت آب منطقه‌ای
۱۱		گزارش فنی و توجیهی شرکت آب منطقه‌ای در مورد ایجاد کاربری
۱۲		تاییدیه کمیته فنی شرکت آب منطقه‌ای در خصوص مطالعات مهندسی رودخانه و کنترل سیلاب
۱۳		تاییدیه کمیته اجاره اراضی بستر رودخانه‌های شرکت آب منطقه‌ای

۳- پیوست سه- اخطاریه:

تاریخ:
شماره:
پیوست:

وزارت نیرو
شرکت مدیریت منابع آب ایران
شرکت آب منطقه‌ای....

اخطاریه

آقای:
موضوع:

برابر بازدید و گزارش کارشناس اعزامی شما بدون توجه به مفاد قانون توزیع عادلانه آب با خاکریزی/تخربی/پیکنی/ احداث دیواره ساحلی در بستر و حریم رودخانه/نهر عمومی ..... اقدام به تصرف بستر و حریم رودخانه/نهر عمومی نموده‌اید. با توجه به اینکه اراضی بستر رودخانه‌ها و انهر عمومی در اختیار حکومت جمهوری اسلامی ایران است و مسئولیت حفاظت از بر عهده شرکت آب منطقه‌ای به نمایندگی از وزارت نیرو می‌باشد، بدینوسیله به شما اعلام می‌گردد تا طرف مدت حداقل ۴۸ ساعت از ابلاغ این اخطاریه نسبت به توقف فعالیت‌های در حال اجرا و اعاده به وضع سابق اقدام نمایید.

در غیر این صورت این امور از طریق مراجع قانونی نسبت به احراق حقوق بیت‌المال و انفال اقدام خواهد نمود و هزینه‌های مربوطه به شرح ذیل را اخذ خواهد نمود:

- هزینه قلع تصرفات صورت گرفته در بستر و حریم رودخانه و اعاده به وضع سابق
- اجرت المثل(مال الاجاره) در زمان تصرف بستر
- خسارات واردہ بر منابع و تاسیسات آب